

EVANJELIUM PODĚA PAVLA

Průručka k biblickému Listu Římským

Tracy Lesan

Máj 2011

Text Listu Rímskym a všetky biblické citáty okrem tých, čo sú označené inak, sú prevzaté z evanjelického prekladu Biblie do slovenčiny (© Transcius 1999).

PREDSLOV

Vážený čitateľ!

Som rád, že sa vám dostala do rúk táto knižka o biblickom Liste Rímskym. V Biblii nám živý Boh zjavil všetko, čo potrebujeme vedieť o Ňom a o Jeho pláne pre svet a práve v Liste Rímskym dal najpodrobnejšie a najjasnejšie vysvetlenie evanjelia o svojom Synovi, Pánovi Ježišovi Kristovi. Poznať túto spasiteľnú zvesť a uveriť jej je to najdôležitejšie v živote a dúfam, že táto knižka vám v tom pomôže.

Knižka sa skladá z piatich hlavných častí:

- súhrn základných informácií o Liste Rímskym,
- úvod k obsahu Listu,
- Bohom inšpirovaný text Listu preložený do slovenčiny (evanjelický preklad),
- vysvetľujúce poznámky k textu,
- otázky pre hlbšie skúmanie textu a uvažovanie o ňom.

Keďže tu ide o príručku, a nie o kompletný komentár, poznámky nehovoria o každom verši a každej téme. Sú napísané čo najstručnejšie a sústreďujú sa na hlavné témy a na pravdy, ktoré sú zvlášť dôležité pre náš duchovný život.

Ku svojmu výkladu Listu Rímskym som dospel na základe dlhoročného a dôkladného štúdia ako aj mnohých modlitieb a pevne verím, že výklad je správny. Avšak tento môj alebo hocijaký iný pohľad na veci neprijmite len tak. Žiaden učiteľ či ľudská autorita nie je neomylná a aj ľudia s rovnakou láskou k Bohu a s rovnakými znalosťami Biblie majú na niektoré verše a učenia rozdielne názory. Navyše každý z nás raz vydá Bohu odpočet zo svojej viery a nebudeme sa môcť vyhovárať na to, že sme iba nasledovali názory druhých. Preto vrúcne odporúčam, aby ste List sami skúmali a potom prišli na vlastné presvedčenie. Otázky v poslednej časti príručky sú dobrým sprievodcom k osobnému štúdiu a môžu sa efektívne používať aj v skupinovej diskusii.

Buďme všetci ako dávni veriaci v Berii, ktorí riadne overovali všetko, čo počuli: *veľmi ochotne prijímali slovo a každý deň skúmali Písma, či je to skutočne tak* (Skutky 17:11). A nech sám Autor Písem, Duch Svätý, vedie nás k viere v Krista a k horlivosti za Neho podľa *správneho poznania* evanjelia (List Rímskym 10:2).

SKRATKY, SYMBOLY A NÁZVY

1M	Prvá kniha Mojžišova/Genesis
2M	Druhá kniha Mojžišova/Exodus
3M	Tretia kniha Mojžišova/Leviticus
5M	Piata kniha Mojžišova/Deuteronomium
Ž	Žalmy
Iz	Izaiáš
Jer	Jeremiáš
Ez	Ezechiel
D	Daniel
O	Ozeáš
Jl	Jóel
Ab	Abakuk
Za	Zachariáš
Mal	Malachiáš
M	Evanjelium podľa Matúša
Mk	Evanjelium podľa Marka
L	Evanjelium podľa Lukáša
J	Evanjelium podľa Jána
Sk	Skutky apoštolov
R	List Rímskym
1K	Prvý list Korintským
2K	Druhý list Korintským
G	List Galatským
E	List Efezským
F	List Filipským
K	List Kolosenským
1Te	Prvý list Tesalonickým
2Te	Druhý list Tesalonickým
1Ti	Prvý list Timoteovi
2Ti	Druhý list Timoteovi
T	List Títovi
Žid	List Židom
1P	Prvý list Petrov
2P	Druhý list Petrov
Zj	Zjavenie
SZ	Písma „Starého zákona“ od Prvej knihy Mojžišovej po Malachiáša
NZ	Písma „Nového zákona“ od Matúša po Zjavenie

Vysvetľujúce poznámky sa nachádzajú v dolnej časti strany pod biblickým textom a sú označené v texte symbolmi: * † ‡ §. Tu je príklad z prvého verša Listu:

„Pavel, služobník Krista Ježiša, povolaný apoštol, oddelený zvestovať evanjelium* Božie“.

Symbol * za slovami *oddelený zvestovať evanjelium* znamená, že k tomuto výrazu je poznámka dole na tej strane.

Odvolávky na verše z Listu Rímskym sú spravidla uvedené bez skratky „R“. Odvolávky na verše z iných biblických kníh sú vždy uvedené so skratkou príslušnej knihy. Keď je viac veršov z jednej knihy uvedených spolu, skratka knihy sa dáva len k prvému veršu/stati v poradí. Podčiarknutá odvolávka znamená, že k tomuto veršu je ďalšia poznámka. Tučné písmo sa používa na zvýraznenie či zdôraznenie určitých slov. Slová v kurzíve sú vzaté priamo z Biblie. Grécke slová sú prepísané do latinky a podčiarknuté. Tu je príklad z poznámky k výrazu *oddelený zvestovať evanjelium*:

oddelený zvestovať evanjelium (1:1) Boh si *povolal* Pavla za *apoštola* a *oddelil* či vyčlenil ho kázať *evanjelium* (euangelion) – radostnú zvesť o večnom spasení z viery. Viac o jeho jedinečnom apoštolstve a vzťahu k evanjeliu viď 11:13; 15:16; 16:25-26; Sk 9:1-19; 22:1-21; 26:1-18; 1Ti 1:12-17.

Slová *oddelený zvestovať evanjelium*, *povolal*, *apoštola*, *oddelil* a *evanjelium* sú vzaté z biblického textu. Odvolávka „11:13“ znamená 13. verš z 11. kapitoly Listu Rímskym, o ktorom hovorí aj ďalšia poznámka. Odvolávky „Sk 9:1-19; 22:1-21; 26:1-18“ znamenajú, že tu ide o tri rôzne state z knihy Skutkov apoštolov. Slovo „euangelion“ je prepísaná forma gréckeho slova pre *evanjelium*.

V bežnej reči názvy „kresťan“ a „veriaci“ sa vzťahujú na človeka, ktorý verí v existenciu Boha a prípadne chodí aj do kostola. V tejto príručke sa však používajú s presnejším biblickým významom na opísanie človeka, ktorý je *spasený* a *ospravedlnený* z viery v Pána Ježiša Krista podľa pravého poznania evanjelia.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O LISTE RÍMSKYM

Eudský autor: Apoštol Pavol (1:1) rukou pomocníka Tertia (16:22)

Dátum napísania: Cca. 56-58 n.l. počas Pavlovej tretej misijnej cesty (viď Sk 18:23–21:16)

Cirkev v Ríme: Členovia zboru boli prevážne pohanského pôvodu (1:13) a zhromažďovali sa zrejme vo viacerých menších skupinách (16:5). Pavol cirkev nezaložil, lebo píše, že ešte len túži navštíviť ich po prvýkrát (1:10-13; 15:22). Založili ju pravdepodobne ľudia, ktorí v iných mestách uverili v Krista cez Pavla a/alebo boli Pavlom vedení vo viere a potom išli/vrátili sa do Ríma. Mohli to byť niektorí z tých, ktorých apoštol v 16. kapitole osobitne pozdravil. V každom prípade Pavol ako *apoštol pohanov* (11:13) mal nad touto cirkvou apoštolskú autoritu a jednal s nimi tak, ako s cirkvami, ktoré sám založil (viď 1:1-15; 15:14-33; 16:17).

Hlavné témy:

- evanjelium,
- hriešnosť a vina všetkých ľudí,
- rovnosť medzi Židmi a pohanmi pred Bohom,
- ospravedlnenie od Boha ako dar z viery bez skutkov,
- koniec Mojžišovho zákona ako meradla Božej spravodlivosti,
- tajomstvo Božieho zatvrdenia Izraela a prijatia pohanov,
- vzťah kresťanov k vrchnostiam,
- silní a slabí kresťania,
- kontrasty: viera v. skutky, Kristus v. Adam, milosť v. zákon, spravodlivosť v. hriech, sloboda v. otroctvo, život v. smrť, Duch v. telo

Prehľadná osnova:

1:1-17	Pavlovo povolanie hlásať evanjelium
1:18–3:20	Vina všetkých ľudí – pohanov aj Židov
3:21–4:25	Ospravedlnenie z viery pre všetkých – Židov aj pohanov
5:1–8:39	Nový život a istota veriacich pod Božou milosťou v Duchu Svätom
9:1–11:36	Pád Izraela a vyvýšenie pohanov
12:1–13:14	Povinnosti veriacich voči Bohu, voči sebe navzájom a voči svetu
14:1–15:13	Rešpektovanie rozdielných názorov vo veciach kresťanskej slobody
15:14–16:27	Záverečné inštrukcie a pozdravy, dobrorečenie Bohu za evanjelium

ÚVOD K LISTU RÍMSKYM

Radostná zvesť

List apoštola Pavla Rímskej cirkvi obsahuje pestrú paletu Božích právd. V ňom nájdeme odpovede na tie najrozmanitejšie a najdôležitejšie otázky týkajúce sa náboženstva a viery: Prečo práve kresťanstvo je jedinou správnou cestou? Či to nie je nakoniec jedno, čomu veríme, pokiaľ sme dobrí a úprimní? Ako môže milujúci Boh poslať ľudí do pekla? Kto je Ježiš Kristus? Prečo zomrel a aký význam má Jeho vzkriesenie? Prečo tak zápasím s hriechom a ako môžem nad ním zvíťaziť? Čo musím urobiť, aby som získal odpustenie hriechov a Božie večné prijatie? Čo očakáva Boh od tých, ktorí v Neho veria? O týchto a podobných problémoch nehovorí žiadna iná biblická kniha tak priamo, jasne a podrobne ako práve List Rímskym.

Ďalšou prednosťou Listu je jeho veľký počet obľúbených veršov, ku ktorým patria hlavne tieto:

Veď ja sa nehanbím za evanjelium (Kristovo): lebo mocou Božou je ono na spasenie každému veriacemu, najprv Židovi, a aj Grékovi (1:16);

Všetci totiž zbrešili a nemajú slávy Božej, ale ospravedľňovaní sú zadarmo z Jeho milosti skrze vykúpenie v Kristovi Ježišovi (3:23-24);

Ale tomu, kto skutky vykonáva, tomu sa mzda nepočíta z milosti, ale z podľžnosti. Kto však nekoná skutky, ale verí v Toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, tomu sa jeho viera počíta za spravodlivosť (4:4-5);

Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus umrel za nás, keď sme boli ešte hriešni (5:8);

Lebo odmena za hriech je smrť, ale Božím darom milosti je večný život v Kristovi Ježišovi, Pánovi našom (6:23);

Ak ústami vyznávaš Pána Ježiša a v srdci veríš, že Ho Boh vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený (10:9).

Hodné zmienky sú aj nasledujúce state, ktoré sú pre veriacich kotvou istoty:

A my vieme, že milujúcim Boha, povolaným podľa rady (Božej), všetky veci slúžia na dobro. Lebo ktorých (Boh) vopred poznal, tých aj predurčil na podobu obrazu svojho Syna, aby On bol prvorodený medzi mnohými bratmi. A ktorých predurčil, tých aj povolal; a ktorých povolal, tých aj ospravedlnil, a ktorých ospravedlnil, tých aj oslávil (8:28-30);

Lebo som presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomnosť, ani budúcnosť, ani mocnosť, ani vysokosť, ani hlbokosť, ani nijaké iné stvorenstvá nemôžu nás odlúčiť od lásky Božej, ktorá je v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi (8:38-39).

Všetky tieto dôležité otázky a verše sa týkajú jednej a tej istej pravdy, ktorá je zároveň ústrednou témou celého Listu: *evanjelium* – radostná zvesť o novom a nekonečnom živote v Pánovi Ježišovi Kristovi. Toutou pravdou sa List začína (1:1,9,15,16) i končí (16:25) a v nej je všetko nejako spojené. Je to evanjelium *Božie* (1:1; 15:16), lebo Boh je jeho autorom. Je to evanjelium *Kristovo* (15:19; viď 1:9), lebo Kristus je jeho obsahom (viď 1:3-4). Je to aj evanjelium *Pavlovo* (2:16; 16:25), lebo Pavol bol jeho hlavným kazateľom.

V poznámkach k jednotlivým veršom budeme o tomto evanjeliu a o jeho širokej aplikácii veľa hovoriť. Avšak prv než sa do toho pustíme, potrebujeme ešte v úvode preskúmať niekoľko statí zo SZ a prvých kníh NZ. Na slová Mojžiša a prorokov sa Pavol často odvoláva, v nich majú mnohé jeho témy svoj pôvod, a tak prehľad ich učení nám pomôže pochopiť Pavla lepšie. Pomôže nám to tiež pochopiť zvláštnosť a význam hlavného posolstva Listu – posolstva, o ktorom sa predtým v Písmach nehovorilo a prorokom ani nesnívalo a ktoré úplne zmenilo svet.

Boží plán pre Izrael podľa Starej zmluvy

Prednosť Židov

Okolo roku 2000 p.n.l. si Boh vybral Abraháma a jeho potomkov – Židov – za svoj vyvolený národ a dal im výsadné miesto nad všetkými ostatnými národmi:

Hospodin riekol Abrámovi: Vyjdi zo svojej krajiny, zo svojho príbuzenstva i z domu svojho otca do krajiny, ktorú ti ukážem. Urobím ťa veľkým národom, požehnám ťa a tvoje meno zvelebím, tak sa staneš požehnaním. Žehnať budem tých, čo teba žehnajú, prekľajem toho, čo teba zlorečí, a v tebe budú požehnané všetky čelade zeme (1M 12:1-3);

Lebo ty [Izrael] si Hospodinovi, svojmu Bohu, svätým ľuďom. Teba si vyvolil Hospodin, tvoj Boh, aby si Mu bol vlastným ľuďom medzi všetkými národmi, ktoré sú na zemi. Nie preto sa Hospodin priklonil k vám a vyvolil si vás, že by ste boli väčší ako všetky národy...ale preto, že vás Hospodin miloval a že zachováva svoju prísahu, ktorú dal vašim otcom (5M 7:6-8).

Vonkajším znakom ich identity ako Božieho ľudu bolo *obrezanie*, ktoré im Boh ustanovil ako *večné znamenie*:

Toto bude moja zmluva medzi mnou a vami aj medzi vašim potomstvom, ktorú máte zachovávať: Všetci muži medzi vami nech sú obrezaní... Moja zmluva bude na vašom tele večné znamenie. Každý muž, ktorý si nedá obrezať mäso svojej predkožky, nech je vykynožený spomedzi svojho ľudu, pretože porušil moju zmluvu (1M 17:10-14).

Očakávanie kráľovstva

Boh postupne oznamoval Izraelu svoj plán nastoliť *kráľovstvo*, keď im dá hojnosť požehnania pod vládou Mesiáša, vyvoleného potomka kráľa Dávida, naveky:

Lebo dieťa sa nám narodilo, syn nám je daný; na jeho pleciach spočinie kniežatstvo, jeho meno bude: Predivný radca, Mocný Boh, Otec večnosti, Knieža pokoja. Veľká bude jeho vláda a nebude konca pokoju na tróne Dávidovom a v jeho kráľovstve, lebo ho upevní právom a spravodlivosťou odteraz až naveky (Iz 9:5-6);

Ajhľa, prichádzajú dni...keď vzbudím Dávidovi spravodlivý výhonok, ten bude panovať ako kráľ, bude múdro konať a uplatňovať právo a spravodlivosť v krajine. Za jeho čias Júda dôjde spásy a Izrael žiť bude v bezpečí (Jer 23:5-6; viď Iz 11:1-10; E 36-37).

Vtedy rozptýlení a utýraní Židia budú zhromaždení, budú bývať v bezpečí vo svojej nádherne plodnej zemi a budú kanálom požehnania pre pohanov:

Takto vraví Hospodin mocností: Nesmierne borlím za Sion, a borlím zaň s veľkým hnevom. Takto vraví Hospodin: Vráť sa na Sion, budem bývať uprostred Jeruzalema a Jeruzalem sa bude volať verným mestom a vrchom Hospodina mocností, svätým vrchom... Takto vraví Hospodin mocností: Ajhľa, vyslobodzujem svoj ľud z krajiny na východe a z krajiny na západe slnka. Privediem ich, takže budú bývať v Jeruzaleme; budú mojím ľudom a ja im budem Bohom ... vinič vydá svoje ovocie, zem vydá svoju úrodu a nebesá vydajú svoju rosu; to všetko dám do vlastníctva zvyšku tohto ľudu. Dom Júdov a dom Izraela: boli ste kliatbou medzi národmi, ale teraz vás vyslobodím a budete požehnaním... Takto vraví Hospodin mocností: Ešte prídu národy a obyvatelia mnohých miest, obyvatelia jedného mesta pôjdu do druhého a povedia: Poďme prosiť Hospodina o priazeň a hľadať Hospodina mocností! Pôjdem aj ja! Vtedy prídu mnohí ľudia a mocné národy hľadať Hospodina mocnosti v Jeruzaleme a prosiť Ho o priazeň... V tých dňoch desať národov všetkých jazykov uchopí podolok Júdejca so slovami: Pôjdeme s vami, lebo sme počuli, že s vami je Boh (Za 8; viď Iz 2:1-4; 60:1-3; Jl 2:15-27).

Keď príde Božie kráľovstvo, všetky čeľade zeme uvidia, že Boh Izraela je jediný pravý Boh a budú prichádzať do Jeruzalema hľadať Ho a uctievať (Ez 36:22-38; 37:15-28).

Autorita Mojžišovho zákona

Nevyhnutnou súčasťou Božieho plánu pre Izrael je aj Mojžišov zákon. Keď Boh vyslobodil svoj ľud z otroctva v Egypte, dal im prostredníctvom Mojžiša súbor početných prikázaní, ktorý riadil ich uctievanie Boha a aj ich správanie v mnohých oblastiach života – čo jest', čo si obliecť, ako riešiť spory atď. Osobitne dôležité bolo prikázanie o sobote, dni odpočinku. Tento deň tak ako obrezanie bol pre Židov *večným znamením* a jeho porušenie žiadalo trest smrti:

Zachovávajúte moje dni sviatočného odpočinku, lebo to je znamenie medzi mnou a vami po všetky pokolenia, aby sa vedelo, že ja, Hospodin, vás posväcujem. Zachovávajúte deň sviatočného odpočinku, lebo je svätý pre vás. Kto ho znesväťí, musí byť vydaný na

smrť, a každý, kto by v ňom konal nejakú prácu, bude vybladený spomedzi príslušníkov svojho ľudu ... Toto bude večným znamením medzi mnou a Izraelcami (2M 31:13-17; viď Iz 56:1-8; Jer 17:19-27).

Mojžišov zákon oddelil Izrael od ostatných národov a poukazoval na Božiu svätosť a múdrosť:

Ak ma budete teraz skutočne poslúchať a zachovávať moju zmluvu, budete mi vlastníctvom medzi všetkými národmi, lebo celá zem je moja. Vy mi budete kňazským kráľovstvom a svätým národom (2M 19:5-6);

A teraz, Izrael, počúvaj ustanovenia a právne predpisy, ktoré vás učím plniť, aby ste ostali nažive a aby ste tam vstúpili a zabrali krajinu, ktorú vám dáva Hospodin, Boh vašich otcov... Zachovávajte ich a plňte, lebo to bude vašou múdrosťou a rozumnosťou v očiach národov, ktoré počujú všetky tieto ustanovenia a povedia: Naozaj múdry a rozumný ľud je tento veľký národ. Lebo ktorému veľkému národu by boli bohovia takí blízki, ako je Hospodin, náš Boh, kedykoľvek Ho vzývame? A ktorý veľký národ by mal také správne ustanovenia a právne predpisy, ako je celý tento zákon, ktorý vám dnes predkladám? (5M 4:1-8).

Boh síce sľúbil Izraelu, že ich bude hojne požehnávať, ale urobí to nakoniec len za podmienky ich poslušnosti. Musia jednotlivo aj kolektívne skutočne poslúchať a byť *spravodliví* podľa zákona, aby získali *život* a všetky zaslúbené dobroty:

Zachovávajte moje ustanovenia a moje právne predpisy, pre ktoré bude človek žiť, ak ich plní; ja som Hospodin (3M 18:5);

Hospodin nám prikázal plniť všetky tieto ustanovenia, báť sa Jeho, nášho Boha, aby sa nám dobre vodilo po všetky dni, aby nás zachoval nažive, ako je to dnes. A to bude našou spravodlivosťou, keď budeme zachovávať a plniť všetky tieto prikázania pred Hospodinom, svojím Bohom, ako nám prikázal (5M 6:24-25);

Za to, že budete tieto právne predpisy poslúchať, zachovávať a dodržiavať, bude Hospodin, tvoj Boh, plniť zmluvu s tebou a priazeň, ktorú prisahou zaslúbil tvojim otcom; bude ťa milovať, požehnávať a rozmnoží ťa ... Budeš požehnaný nad všetky národy (5M 7:12-14);

Ak je niekto spravodlivý a uskutočňuje právo a spravodlivosť ... ak chodí podľa mojich ustanovení a zachováva moje nariadenia a úprimne ich plní, je spravodlivý a určite bude žiť - znie výrok Hospodina, Pána (Ez 18:5-9).

Toto všetko stále platilo aj o niekoľko storočí, keď Boh hovoril cez proroka Malachiáša: *Pamätajte na zákon môjho služobníka Mojžiša, ktorému som dal na Chórebe ustanovenia a právne predpisy pre celý Izrael (Mal 3:22).*

Hospodin chcel, aby boli vždy úplne oddaní Jeho prikázaniam:

Počuj, Izrael! Hospodin, náš Boh, je jediný Hospodin. Milovať budeš Hospodina, svojho Boha, celým srdcom, celou dušou a celou silou. Slová, ktoré ti dnes prikazujem,

budú v tvojom srdci. Budeš ich vštepovať svojim synom a budeš hovoriť o nich, či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš kráčať cestou, či budeš líbať alebo vstávať. Priviažeš si ich ako znamenanie na ruku, budeš ich mať ako pásku na čele medzi očami a napíšeš ich na veraje svojho domu a na svoje brány (5M 6:4-9).

Láska k zákonu sa pre Izrael rovná láske k Bohu.

Isté zasľúbenia

Stará zmluva jasne a opakovane potvrdzuje, že Izrael raz dostane plné Božie požehnanie vo svojej zasľúbenej zemi. Je napísané, že Božia vernosť Izraelu je pevnejšia než skaly:

Lebo keby sa aj vrchy pohli a pahorky sa klátali, moja milosť sa nepohne od teba, ani moja zmluva pokoja sa neskláti, hovorí Hospodin, ktorý sa zmilúva nad tebou (Iz 54:10).

Je istejšia než nebeské telesá a morské vlny:

Takto vraví Hospodin, ktorý slnko určuje za svetlo vo dne, mesiac a hviezdy kladie za svetlo noci, ktorý búri more tak, že bučia jeho vlny ... Ak tieto poriadky zmiznú spredu mňa ... aj potomstvo Izraela prestane jestvovať predou mnou ako národ na všetky časy (Jer 31:35-36).

Je väčšia než vesmír:

Takto vraví Hospodin: Ak možno hore zmerať nebesá a dolu preskúmať základy zeme, tak aj ja zavrhnem všetko potomstvo Izraela za všetko, čo vykonal (Jer 31:37).

Je večná, ako je Boh sám:

Z diaľky sa mu zjavil Hospodin: Miloval som ťa večnou láskou, preto som ti tak dlho zachoval milosť. Ešte ťa vystaviam a budeš vystavaná, panna Izrael (Jer 31:3-4).

Boh určite splní všetko, čo svojmu národu sľúbil. Musí to urobiť predovšetkým kvôli svojmu menu:

Takto vraví Hospodin, Pán: Nekonám kvôli vám, dom Izraela, ale kvôli svojmu svätému menu, ktoré ste znesvätili medzi národmi, ku ktorým ste prišli... Posvätim svoje veľké meno...a pohanické národy poznajú, že ja som Hospodin...keď sa na vás dokážem svätými pred ich očami. Poberiem vás z národov, zbromažďím zo všetkých krajín a dovediem na vašu pôdu (Ez 36:22-24).

Svedectvo Evanjelií a Skutkov apoštolov

Všetko „po starom“

Asi v každom výtlačku Biblie medzi Malachiášovým proroctvom a Matúšovým Evanjeliom je jedna strana s veľkým nadpisom Nová zmluva alebo Nový zákon. Má to označiť, že práve tu sa začína nová etapa v Božom pláne a končí sa predošlá etapa so svojim už „starým zákonom“. Toto umelo vytvorené rozdelenie je však nesprávne a mýliace. Medzi prorockými knihami a štyrmi Evanjeliami nie je žiadna podstatná zmena. Hoci príchod Božieho Syna na svet bol nesmierne významný, neznamenal úplne nový systém Božieho vedenia. Naopak, všetko, čo bolo zjavené predtým o Jeho pláne pre Izrael – prednosť Židov, očakávanie kráľovstva, autorita zákona – sa v osobe Pána Ježiša Krista z pohľadu Evanjelií len potvrdzuje a rozvíja.

Prednosť Židov

Prednosť židovského národa je v Evanjeliách viackrát potvrdená. Ešte sa tu hovorí o Izraeli ako o Božom vyvolenom *ľude a služobníkovi* (M 1:21; 2:6; L 1:16-17,54,68,77; 2:32; 7:16). Pán Ježiš pri prvom vyslaní učeníkov prísne prikázal, aby nechodili k pohanom ani Samaritánom, ale len *k ovciam strateným z domu izraelského* (M 10:5-6). Neskôr povedal o sebe: *Ja som poslaný len k strateným ovciam domu izraelského* a dokonca hovoril o Židoch ako o Božích *deťoch* a o pohanoch ako o *psoch* (M 15:21-28). Tiež predpovedal, že Boží chrám v Jeruzaleme a zem Izraela budú stredobodom pozornosti v čase *konca* pred Jeho druhým príchodom (M 24:4-28).

Aj po Kristovom nanebovstúpení v Skutkoch apoštolov boli Židia ešte uprednostňovaní pred pohanmi. Do smrti Štefana kázali apoštoli len svojim súkmeňovcom v Jeruzaleme. Potom mnohí z veriacich boli rozptýlení po okolitých krajoch, ale ďalej hovorili Božie slovo väčšinou *len Židom* (Sk 11:19). Boh musel zvláštnym zjavením presvedčiť Petra, aby vošiel do domu pohana:

Vy viete, že Židovi nie je dovolené pripojiť sa alebo pristúpiť k pohanovi. Ale mne Boh ukázal, aby som nikoho nemal za poškverneného alebo nečistého. Preto prišiel som bez odporu, keď ste ma povolali (Sk 10:28-29).

Následne niektorí *obrezaní* bratia ostro kritizovali Petra za jeho neobvyklé konanie:

Keď teda Peter prišiel do Jeruzalema, napadli ho tí, ktorí boli spomedzi obrezaných a dohovárali mu: Vošiel si k ľuďom neobrezaným a jedol si s nimi (Sk 11:2-3).

Ešte aj o niekoľko rokov bolo pre nich ťažké prijímať veriacich pohanov ako rovnocenných partnerov v Kristovi:

Ale keď potom Kéfas [t. j. Peter] prišiel do Antiochie, osobne som sa postavil proti nemu, lebo si zaslúžil pokarhanie. Prv totiž, ako prišli niektorí od Jakuba, jedával s ... pohanmi. Keď však došli, uťahoval a oddeľoval sa, lebo sa bál tých, čo boli spomedzi Židov. A spolu s ním pretvarovali sa aj ostatní ... Židia, takže ich pokrytectvo zachvátilo aj Barnabáša (G 2:11-13).

Očakávanie kráľovstva

Evanjeliá sú plné zmienok o Božom kráľovstve.* Anjel Gabriel oznámil Márii, že jej syn bude kraľovať na Dávidovom tróne (L 1:32-33). Kráľovstvo bolo predmetom Jánovho kázania (M 3:2). Pán Ježiš hlásal kráľovstvo všade, kam chodil (M 4:17; Mk 1:14-15; Lk. 8:1; 9:11), lebo na to bol poslaný (L 4:43). Väčšina Jeho podobenstiev ako aj Jeho známa Kázeň na vrchu boli o kráľovstve (M 5:3,10,20; 6:10,33; 13:1-52; 20:1-16; 22:1-14; 25:1-30; L 19:11-27). Jeho zázraky potvrdili, že práve On bol zasľúbeným Kráľom kráľovstva (M 11:2-6; L 7:18-23). Poslal svojich učeníkov kázať kráľovstvo (M 10:5-8; L 9:1-6; 10:1-11) a predpovedal, že *evanjelium o kráľovstve* sa bude hlásať všade pred Jeho druhým príchodom (M 24:3-14). Židia vrúcne očakávali kráľovstvo, lebo cezeň dostanú svoje predpovedané národné *vykúpenie, vyslobodenie a spasenie*:

Požehnaný Pán Bob izraelský, že navštívil svoj ľud a vykúpil ho, vyzdvihol nám rob spasenia v dome svojho služobníka Dávida, ako hovoril ústami svojich starodávnych svätých prorokov, že nás vyslobodí [dosl. spasí] od našich nepriateľov a z ruky všetkých, ktorí nás nenávidia, aby učinil milosrdenstvo s našimi otcami a rozpomenul sa na svoju svätú zmluvu, na prísahu, ktorou sa zaviazal nášmu otcovi Abrahámovi, že budeme vyslobodení z ruky nepriateľov a bez bážne budeme Mu slúžiť v svätosti a v spravodlivosti pred Jeho tvárou po všetky dni života (L 1:68-75; viď 2:25).

Božie kráľovstvo bolo v tom čase *blízko* (M 3:2; 4:17; 10:7), lebo sám Kráľ bol prítomný, aby naň všetko pripravil. Ježiš si musel najprv vyvolať a pripraviť dvanásť vodcov, ktorí v kráľovstve budú súdiť celý Izrael: *Pri obnovení sveta* [t.j. v kráľovstve], *keď Syn človeka zasadne na trón svojej slávy, aj vy, ktorí ste ma nasledovali, zasadnete na dvanásť trónov a budete súdiť dvanásť kmeňov izraelských* (M 19:28). Potom musel ako obetný baránok vydať svoj život za hriechy svojho ľudu a vstať z mŕtvych, aby vydobyl ich *vykúpenie* a odpustenie podľa *novej zmluvy*:

Syn človeka neprišiel, aby Jemu slúžili, ale aby On slúžil a dal dušu ako výkupné za mnohých (M 20:28);

odteraz nebudem piť z plodu vinného kmeňa, až kým nepríde kráľovstvo Božie ... Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás (L 22:20; viď Jer 31:31-34);

Ó nerozumní a leniví srdcom veriť všetko, čo hovorili proroci! Či to Kristus nemusel pretrpieť a (tak) vojsť do svojej slávy? (L 24:25-26; viď Ž 16; 22; 110; Iz 53; 1P 1:11).

V prvých kapitolách Skutkov bolo Božie kráľovstvo ďalej jednou z hlavných tém. Pán pred svojím odchodom k Otcovi hovoril s apoštolmi 40 dní o kráľovstve a oni sa veľmi tešili na jeho *obnovenie* (Sk 1:1-6). Zoslanie Ducha v deň Letníc znamenalo, že už prišli *posledné dni* pred nastolením kráľovstva (Sk 2:14-21). Potom apoštoli vyzývali ľud k pokániu vzhľadom na Kristov návrat a zavedenie *časov osvieženia a nápravy*, ktoré proroci dávno predpovedali v spojitosti s kráľovstvom:

* Slovo *kráľovstvo* sa v Evanjeliách vyskytuje vyše 100-krát v 89 kapitolách.

Bob však takto splnil, čo predzvestoval ústami všetkých prorokov, totiž, že jeho Pomazaný bude trpieť. Preto kajajte sa a obráťte, aby vám boli zabladené briechy, prišli vám časy duchovného osvieženia od Pána a aby vám poslal predurčeného Krista Ježiša, ktorého musia prijať nebesá až do času, v ktorom Bob napravi všetko, o čom od vekov hovoril ústami svojich svätých prorokov... Všetci proroci od Samuela rad radom, ktoríkoľvek hovorili, zvestovali aj tieto dni. Vy ste synovia prorokov a synovia zmluvy, ktorú uzavrel Bob s vašimi otcami, keď povedal Abrahámovi: V tvojom potomkovi budú požehnané všetky čelade zeme. Predovšetkým vám teda vzkriesil Bob svojho Služobníka a poslal Ho, aby vás požehnal tým, že vás všetkých odvráti od vašich neprávostí (Sk 3:18-26).

Zdalo sa, že Božie kráľovstvo bolo už naozaj veľmi blízko.

Autorita zákona

Mojžišov „starý“ zákon bol v tom čase ešte plne platný ako meradlo Božej spravodlivosti. Zachariáš a Alžbeta, rodičia Jána Krstiteľa, boli spravodliví pred Bohom na základe svojho dodržiavania zákona: *Obaja boli spravodliví pred Bohom, žijúc bez úhony podľa všetkých prikázaní a ustanovení Pánových* (L 1:6; vid. 2:25; 23:50). Ján varoval Židov, že ak chcú uniknúť Božiemu ohnivému súdu, musia konať činy lásky svojim bližným tak, ako to zákon žiada (L 3:7-18; vid. Ez 18:5-9; M 22:37-40). Pán Ježiš, ktorý sa narodil *pod zákonom* (G 4:4), povedal, že neprišiel zákon zrušiť, ale *naplniť* (M 5:17). Potvrdil trvalú autoritu všetkých *písmenok, čiaračiek i najmenších prikázaní* zákona a často hovoril o jeho požiadavkách (M 5:17-6:24; 7:12; 8:2-4; Mk 10:1-9; L 16:16-18; J 7:19-24). Viackrát zdôrazňoval, že poslušnosť voči zákonu je podmienkou na získanie *večného života v kráľovstve*:

A hľa, pristúpil k Nemu ktosi a spýtal sa: [Dobrý] Majstre, čo dobrého robiť, aby som mohol mať večný život? Odpovedal mu: Čo sa ma spytuješ o dobrom? Jeden je dobrý, [Bob]. A ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania (M 19:16-17);

Vtedy pristúpil jeden zo zákonníkov ... opýtal sa Ho: Ktoré prikázanie je prvé zo všetkých? Ježiš odpovedal, že prvé je toto: Počuj, Izrael! Pán, náš Bob, je jediný Pán. Milovať budeš Pána, svojho Boba, z celého srdca a z celej duše a z celej mysle a z celej sily. Druhé je toto: Milovať budeš bližneho ako seba samého. Nad tieto niet iného väčšieho prikázania. Tu povedal Mu zákonník: Dobre, Majstre, pravdu si povedal, že jeden je [Bob] a niet iného okrem Nebo; a milovať Ho z celého srdca a z celej mysle a z celej sily, a milovať bližneho ako seba samého je omnoho viac ako všetky zápalý a obeť. Keď Ježiš videl, ako rozumne odpovedal, riekol mu: Nie si ďaleko od kráľovstva Božieho (Mk 12:28-34);

A hľa, vstal zákonník, a aby ho pokúšal, povedal: Majstre, čo konať, aby som dedične obdržal večný život? Odpovedal mu: Čo je napísané v zákone? Čo tam čítaš? On odvetil: Milovať budeš Pána, svojho Boba, z celého srdca, z celej duše, z celej sily a z celej mysle, a svojho bližneho ako seba samého. Riekol mu teda: Správne si odpovedal! To čiň a budeš žiť (L 10:25-28; vid. 3M 18:5).

Pán tiež opakovane karhal zákonníkov a farizejov pre ich neposlušnosť voči zákonu. Hoci sa usilovali dodržiavať literu zákona, nehľadeli na jeho podstatu.

Dôsledne dávali desiatky zo všetkého, ale zanedbali to, čo je v zákone *závažnejšie: milosrdenstvo* a láska z čistého srdca, čo malo byť základom vonkajšieho konania. Robili svoje skutky nie z lásky k Bohu, ale z túžby po uznaní ľudí (M 6:1-6,16-18; 23:1-7). Navyše mnohé ich tradície im umožnili vyhýbať sa Božiemu nariadeniu (M 15:1-9; Mk 7:1-13). Preto Boh pre vstup do svojho kráľovstva žiadal *dokonalejšiu spravodlivosť* ako spravodlivosť týchto pokrytco (M 5:20). Napriek tomu však Ježiš prikázal: *Robte teda a zachovávajte všetko, čo vám hovoria* (M 23:3). Aj keď farizeji a zákonníci boli zlými vzormi, predsa *na Mojžišovu stolicu zasadli* ako učitelia Božieho svätého zákona, a preto si mali všetci vážiť ich učenie.

Niekoľko rokov po Kristovom nanebovstúpení židovskí veriaci ešte stále dodržiavali zákon, ako to Jakub oznámil Pavlovi: *Vidíš, brat náš, koľko desaťtisíc Židov uverilo, a všetci horlia za zákon* (Sk 21:20). A mnohí z nich očakávali, že to isté budú robiť aj veriaci pohania:

[Bohu] *je príjemný, kto v ktoromkoľvek národe sa Ho bojí a koná spravodlivo* [dosl. *činí spravodlivosť*] (Sk 10:35);

niektorí, čo prišli z Judska, učili bratov: Ak sa nedáte obrezať podľa ustanovenia Mojžišovho, nemôžete dôjsť spasenia (Sk 15:1);

niektorí, čo sa zo strany farizejov stali veriacimi ... vyblásili, že ich treba obrezať a prikázať im, aby zachovávali zákon Mojžišov (Sk 15:5).

Revolučné zmeny

V prvých kapitolách Skutkov Kristovi nasledovníci túžobne očakávali skorý príchod *dňa Pánovho* a *skončenie veku* – súd nad Izraelom a národmi, návrat Krista, nastolenie kráľovstva – presne podľa učenia Krista a prorokov (M 24:1-44; Sk 1:6; 2:14-21; 3:11-26). Práve vtedy však Boh nečakane zastavil tie dávne prorocké hodiny a začal konať podľa nového plánu. Vyvolil si Pavla za apoštola a poslal ho k pohanom s predtým neslýchaným posolstvom, ktorého hlavné črty sú výstižne vyjadrené v Liste Rímskym:

práve sme obvinili Židov i Grékov, že všetci sú pod briechem (3:9);

teraz sa bez zákona zjavila spravodlivosť Božia (3:21);

niet rozdielu: Všetci totiž zhbřešili a nemajú slávy Božej (3:22-23);

človek ospravedlnený býva vierou bez skutkov zákona (3:28);

Kto však nekoná skutky, ale verí v Toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, tomu sa jeho viera počíta za spravodlivosť (4:5);

znak obriezky dostal [Abrahám] ako pečať spravodlivosti viery, ktorú mal ako neobrezaný, aby bol otcom všetkých, ktorí veria ako neobrezaní, aby sa im počítala spravodlivosť (4:11);

Hriech totiž nebude panovať nad vami; lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou (6:14);

pohania, ktorí sa nesnažili o spravodlivosť, prijali spravodlivosť, a to spravodlivosť z viery; ale Izrael, ktorý sa snažil o zákon spravodlivosti, nedospel k zákonu (9:30-31);

Koniec zákona je totiž Kristus, aby sa spravodlivosti dostalo každému veriacemu (10:3-4);

Nieto teda rozdielu medzi Židom a Grékom. Lebo všetci majú toho istého Pána, bohatého pre všetkých, ktorí Ho vzývajú. Každý človek totiž, ktorý by vzýval meno Pánovo, bude spasený (10:12-13);

Ale ich poklesnutím dostalo sa pohanom spasenia, aby sa v nich (Židoch) vzbudila žiarlivosť (11:11);

časť Izraela stala sa zatvrdilou dovtedy, kým nevojde plnosť pohanov (11:25);

Niektó súdi, že jeden deň je viac ako druhý; iný zas súdi, že všetky dni (sú rovnaké). Len nech je každý úplne presvedčený o svojom (14:5).

Po tom všetkom, čo sme čítali v Starej zmluve, Evanjeliách a v Skutkoch o Božom pláne pre Izrael, môžeme oveľa lepšie vnímať silu a šokujúcu podstatu týchto Pavlových slov. Už nie je žiaden rozdiel medzi Židmi a pohanmi?! Všetci ľudia sú rovnako vinní pred Bohom a majú rovnaký prístup k Jeho milosti?! Boh zatvrdil Izrael?! Pohania môžu byť nástrojom požehnanie pre Židov?! Zákon nie je cestou spravodlivosti?! Spravodlivý je ten, kto nekoná skutky, ale len verí?! Nie je povinné zachovávať sobotu?! Abrahám je otcom aj neobrezaných?!

List Rímskym vysvetľuje, že tieto prekvapivé a pre mnohých až rúhavé učenia súvisia s veľkým *tajomstvom* – súborom právd, ktorý bol *od večných časov zamlčaný*, kým ho Boh nezjavil Pavlovi pre pohanov (16:25-26; viď 11:25; E 3:1-11; K 1:24-27). Podľa tohto tajomstva Izrael v súčasnosti už nie je Božím vyvoleným ľudom a Izraelov zákon ako meradlo spravodlivosti bol zbavený platnosti. V budúcnosti Boh určite naplní všetko, čo izraelskému národu sľúbil. V terajšom čase však buduje a požehnáva Cirkev, v ktorej *nieto ... rozdielu medzi Židom a Grékom* (10:12; viď G 3:28; E 3:6; K 3:11) a pre ktorú Kristus uviedol *koniec zákona* (10:4; viď E 2:14-15; K 2:13-15). Na základe dokonalej obete a slávneho vzkriesenia Pána Ježiša Boh teraz daruje spravodlivosť všetkým, ktorí *nekonajú skutky, ale veria* (4:5) a spája ich v celej ich rozmanitosti v *jedno telo* v Kristovi (12:5).

Toto *tajomstvo evanjelia* (E 6:19) je kostrou Rímskej epištoly. Všetko, čo sa tu píše o duchovnej skazenosti ľudstva, o ospravedlnení bez skutkov a o živote kresťanov pod milosťou, je s ním neoddeliteľne spojené. Poznanie tajomstva objasňuje význam listu ako celku aj význam určitých častí, zvlášť kapitol 9–11, ktoré sú často nesprávne vyložené (viď 9:4). Vyzdvihuje tiež jedinečnosť Pavlovej služby a vysvetľuje, prečo bol on tak mimoriadne nenávidený a prenasledovaný Židmi.

Náš pevný základ

List Rímskym ako prvý v rade Pavlových listov je bránou do osobitostí kresťanstva. Práve tu sa jasne oddeľuje Boží dávno predpovedaný plán pre Izrael od Jeho pred vekmi skrytého plánu pre Cirkev a pohanov: *nechcem, aby ste nepoznali tajomstvo, že časť Izraela stala sa zatvrdilou dovtedy, kým nevojde plnosť pohanov* (11:25). Práve tu nastupuje milosť namiesto zákona ako riadiaci princíp Božej vlády: *lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou* (6:14). Práve tu je zvesť o pozemskom kráľovstve pre vyvolený národ nahradená zvesťou o osobnej spásе rovnako pre všetkých ľudí: *Lebo zavrel Boh všetkých do neposlušnosti, aby sa nad všetkými zmiloval* (11:32). Lukáš v druhej polovici Skutkov opisuje raný historický vývoj tohto nového programu, ale Pavol tu vysvetľuje jeho teologické jadro a revolučný dosah.

Uznávaný biblický učiteľ raz komentoval: Počas histórie cirkvi odchýliť sa od Pavla znamenalo kacírstvo. Prijat' Pavlovo evanjelium a držať sa ho znamená spasenie^{*}. A dodal: „Môžeme posudzovať každého kazateľa alebo učiteľa podľa tohto pravidla – je pavlovský? Začína a končí sa jeho učenie Pavlovým učením? Bez ohľadu na to, aký úžasný sa nám ten človek zdá vo svojom obdarovaní a posvätení, ak jeho evanjelium nie je pavlovské, nie je to evanjelium“[†]. Sám Pavol hovorí, že toto *jeho* evanjelium bude meradlom Božieho súdu a je v súčasnosti Božím vyvoleným nástrojom duchovného *utvrďovania* veriacich:

*v ten deň **Boh bude súdiť** tajné veci ľudí **podľa môjho evanjelia** skrze Ježiša Krista* (2:16);

***Tomu však, ktorý vás môže utvrdiť podľa môjho evanjelia** a podľa zvesti o Ježišovi Kristovi, podľa zjavenia tajomstva, od večných časov zamlčaného, teraz však zjaveného na rozkaz večného Boha skrze prorocké písmo, oznámeného všetkým národom, aby boli poslušné vo viere: Jemu, jedinému múdremu Bohu, sláva skrze Ježiša Krista naveky. Amen* (16:25-27).

Hoci celé Písmo je rovnako sväté a potrebné pre našu vieru, Pavlové listy sú primárne pre úplné pochopenie Božieho plánu spasenia ako i špeciálnej identity a povolania veriacich v Cirkvi. A práve v Rímskej epištole zanechal Duch Svätý najrozsiahlejšie a najdôkladnejšie podanie Pavlovho evanjelia. Táto kniha si preto zasluhuje najväčšiu pozornosť. Tí, ktorí tento klenot Božieho zjavenia správne vykladajú a dôsledne aplikujú, budú schopní rozoznať a vyvracať falošné učenia každého druhu a budú mať pevný základ pre zbožný život v súlade s Božou vôľou na Jeho slávu.

^{*} Newell, William R., *Romans: Verse by Verse (List Rímskym: Verš za veršom)*, Grand Rapids, USA: Kregel Classics, 1994, str. 2.

[†] Newell, *Paul versus Peter or Remarks on Galatians 1 and 2 (Pavol veršus Peter alebo Poznámky k Listu Galatským 1 a 2)*, Grand Rapids, USA: Bible Doctrines to Live by, str. 5.

BIBLICKÝ TEXT LISTU RÍMSKYM S POZNÁMKAMI

Kapitola 1

1 Pavel, služobník Krista Ježiša, povoláný apoštol, oddelený zvestovať evanjelium* Božie -

2 zasľúbené (Bohom) v Písmach[†] svätých ústami Jeho prorokov

3 o Jeho Synovi, ktorý sa podľa tela narodil z potomstva Dávidovho,

4 ktorý je podľa Ducha svätosti ustanovený od vzkriesenia z mŕtvych ako Boží Syn s mocou - o Ježišovi Kristovi, našom Pánovi;

5 skrze Neho sme prijali milosť a apoštolstvo, aby sme pre Jeho meno privádzali k poslušnosti vo viere[‡] všetky národy,

6 medzi ktorými ste aj vy, povolání Ježiša Krista.

7 Všetkým od Boha milovaným, povolaným svätým[§] v Ríme: Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, a od Pána Ježiša Krista!

8 Predovšetkým ďakujem svojmu Bohu skrze Ježiša Krista za všetkých vás, že sa o vašej viere hovorí po celom svete.

9 Veď Boh, ktorému slúžim svojím duchom zvest'ou evanjelia Jeho Syna, je mi svedkom, ako neprestajne spomínam na vás

10 vo všetkých svojich modlitbách a prosím, či by sa mi konečne z vôle Božej nepodarilo prísť k vám.

11 Lebo veľmi túžim vidieť vás, aby som vám na utvrdenie udelil nejaký duchovný dar,

12 to jest: aby sme sa navzájom povzbudili svojou obapolnou vierou, vašou i mojou.

* **oddelený zvestovať evanjelium (1:1)** Boh si *povolal* Pavla za *apoštolu* a *oddelil* či vyčlenil ho *kázať evanjelium (euangelion)* – radostnú zvesť o večnom spasení z viery. Viac o jeho jedinečnom apoštolstve a vzťahu k evanjeliu vid' Úvod; 11:13; 15:16; 16:25-26; Sk 9:1-19; 22:1-21; 26:1-18; 1Ti 1:12-17.

† **zasľúbené... v Písmach (1:2)** Evanjelium je o Božom *Synovi*, Pánovi Ježišovi Kristovi, ktorého príchod, smrť a vzkriesenie dávno predpovedali proroci v *Písmach SZ* (vid' Iz 9; 11; 53; R 9:33; 11:26; 15:12; 1K 15:3-4). Niektoré dôležité aspekty Pavlovho kázania o Kristovi však neboli dopredu zjavené (vid' 3:9,21; 10:4; 11:25; 16:25-26).

‡ **k poslušnosti vo viere (1:5)** Grécky text znie: *k poslušnosti viery*. Viera bola práve tou poslušnosťou, ku ktorej mal Pavol priviesť pohanov. Uveriť evanjeliu znamená poslúchať ho: *Ale nie všetci uposlúchli evanjelium. Lebo Izaiáš hovorí: Pane, kto uveril nášmu kázaniu?* (10:16; vid' 6:17; 15:18; 16:26; 2Te 1:8-10). Boh žiada, aby sme *uverili (pisteō)* – uznali za pravdivé a plne dôverovali tomu, že Pán Ježiš svojou smrťou a ukrižovaním urobil všetko, čo bolo potrebné pre naše spasenie (vid' 3:28).

§ **povolaným svätým (1:7)** Všetci kresťania sú *svätí (hagios)* pred Bohom nie pre svoje zásluhy, ale len pre zásluhy Krista. Aj hriešni veriaci v Korinte boli **posvätení v Kristovi Ježišovi, povolání svätí** (1K 1:2).

13 A nechcem, aby ste nevedeli, bratia, že som už často pomýšľal prísť k vám, aby som aj medzi vami mal nejaké ovocie ako aj medzi ostatnými národmi, ale až doteraz sa mi to prekazilo.

14 Dlžníkom som Grékom aj Negrékom, múdrym aj nerozumným,

15 a tak som pripravený aj vám v Ríme zvestovať evanjelium.

16 Veď ja sa nehanbím za evanjelium (Kristovo): lebo mocou Božou* je ono na spasenie každému veriacemu, najprv Židovi, a aj Grékovi.†

17 Zjavuje sa v ňom zaiste spravodlivosť Božia z viery pre vieru, ako je napísané: Spravodlivý z viery bude žiť.‡

18 Veď hnev Boží z neba zjavuje sa proti každej bezbožnosti a neprávosti ľudí, ktorí nepravosťou prekážajú pravde,

19 lebo im je zjavné, čo môžu vedieť o Bohu; veď sám Boh im to zjavil.

20 Lebo čo je neviditeľné z Neho, Jeho večná moc a božskosť, to od stvorenia sveta rozjímaním môžu pozorovať z Jeho diel, takže nemajú ospravedlnenie,§

21 že hoci poznali Boha, neoslavovali Ho ako Boha a neďakovali Mu, ale v mudrovaní upadli do prevrátenosti a ich nerozumné srdce sa zatemnilo.

22 Vydávali sa za múdrych a stali sa bláznami,

23 zameniac slávu nepominuteľného Boha za podobnosť obrazu pominuteľného človeka, vtákov, štvornožcov a plazov.

24 Preto ich Boh so žiadosťami ich srdc vydal nečistote,** aby si medzi sebou zneuctovali svoje telá,

* **mocou Božou (1:16)** Evanjelium je v súčasnej dobe hlavným prejavom Božej *moci* (viď 1K 1:18; 2K 4:7). Cez toto posolstvo Boh *spasí* či zachraňuje (*sōzō*) hriešnikov pred svojím večným trestom za hriech (viď 5:10) a premení ich na *služobníkov spravodlivosti* v Kristovi (6:18). To je ten najväčší zázrak. Pavol *sa* preto *nehanbil za evanjelium*, ale urobil všetko preto, aby ho zvestoval.

† **najprv Židovi, a aj Grékovi (1:17)** To, že evanjelium je *mocou Božou na spasenie každému veriacemu*, platí v prvom rade pre Židov, ale nie len pre nich. Platí *aj* pre Grékov či pohanov, teda pre všetkých ľudí (viď 2:9-10). Toto neznamena, že Židia majú mať vždy prvé príležitosti počuť evanjelium, lebo to by spochybnilo platnosť vlastného poslania Pavla ako *apoštola pohanov* (11:13; viď 1:5; 15:16; 16:26) a protirečilo by všetkému, čo on v celom liste hovorí o rovnosti Židov a pohanov a o *zatvrdení* Izraela (viď Úvod; 3:9; 11:11,17,25).

‡ **Spravodlivý z viery bude žiť (1:17)** Slovosled v gréckom texte ako aj bezprostredný kontext naznačujú, že týmto citátom z Ab 2:4 chce Pavol poukázať na cestu spasenia: všetci, ktorí sa stanú *spravodlivými z viery* v evanjelium, *budú žiť* večne v nebi (viď G 3:11). Ospravedlnenie z viery je jedna z hlavných tém listu (viď 3:24). Viac o Pavlových citáciách zo SZ viď 9:25.

§ **nemajú ospravedlnenie (1:20)** Stvorenie jasne svedčí o Božej *večnej moci* a *božskosti*. Preto tí, ktorí neuznávajú Stvoriteľa alebo miesto Neho uctievať modly a *stvorené veci* (1:25), nebudú mať v deň Jeho súdu žiadne *ospravedlnenie* alebo výhovorku.

** **vydal nečistote (1:24)** Krátko po Noachovej potope sa pohanské národy odvrátili od pravdy o Bohu, ktorú *poznali* (1:21; viď 1M 11:1-9). Vtedy ich Boh *vydal*, aby naplno napreodovali po bezbožných chodníkoch, ktoré si už sami vybrali (1:24,26,28; viď E 4:17-19). Chce ich však zachrániť (viď 3:24; 9:22; 11:32).

25 všetci tí, čo pravdu Božiu zamenili za lož, uctievali stvorené veci a im slúžili namiesto Stvoriteľovi, ktorý je požehnaný naveky. Amen.

26 Preto ich Boh vydal nehanebným náruživostiam, veď ich ženy zamenili prirodzený styk* s mužmi za protiprirodzený,

27 a podobne aj mužovia zanechali prirodzený styk so ženou a rozpálili sa vášňou medzi sebou: mužovia s mužmi páchali hanebnosť a za svoje poblúdenie sami na sebe niesli odplatu, akú si zaslúžili.

28 A keďže nepokladali za hodné zachovať si poznanie Boha, vydal ich Boh prevrátenému zmýšľaniu, aby páchali, čo sa nesluší:

29 naplnení všetkou nepravosťou smilstvom, zlosťou, lakomstvom, zlobou, plní závidi, vraždy, sváru, ľsti, zlomyseľnosti; utŕhači,

30 ohovárači, nenávistníci Boha, pyšní, spupní, chvastaví, výmyselníci zla, neposlušní rodičom,

31 nerozumní, vierolomní, neláskaví, nemilosrdní.

32 Poznali síce právny poriadok Boží, že tí, čo pášu takéto veci, zasluhujú si smrť, a predsa nielen sami ich robia, ale aj schvaľujú, keď ich pášu iní.

Kapitola 2

1 Preto nemáš výhovorky, človeče, ktokoľvek súdiš (iného). Veď v čom iného súdiš, odsudzuješ sám seba, lebo veď ty, ktorý súdiš, robíš to isté.†

2 A vieme, že súd Boží je podľa pravdy proti tým, čo tak robia.

3 A ty, človeče, ktorý súdiš tých, čo tak robia, a sám robíš to isté, či sa nazdávaš, že ujdeš súdu Božiemu?

4 Alebo či pohádaš bohatstvom Jeho dobrotivosti, trpezlivosti, zhovievavosti a nevieš, že dobrota Božia ťa vedie k pokániu?‡

5 Ale ty vo svojej zatvrdilosti a nekajúcnosti srdca zhromažďuješ si hnev - keď príde deň hnevu§ a zjaví sa spravodlivý súd Boha,

6 ktorý odplatí každému podľa jeho skutkov:**

* **ženy zamenili prirodzený styk (1:26)** Homosexualita je hriechom a je v rozpore s Božím plánom manželstva a množenia sa (viď 3M 18:22; 1K 6:9; 1Ti 1:10).

Kresťania však nemajú homosexuálov zatracovať a zavrhovat', ale majú im – tak ako všetkým hriešnikom – preukazovať milosrdenstvo a zvestovať evanjelium.

† **robíš to isté (2:1)** Verše 1:18-32 dokazujú vinu pohanov a 2:1-29 vinu Židov.

Židia pohádali hriechmi pohanov, ale sami páchali rovnaké zlo (viď 2:17-24). Preto ani oni nemajú pred Bohom *ospravedlnenie* (1:20).

‡ **dobrota Božia ťa vedie k pokániu (2:4)** Terajšia doba je dobou milosti, keď Boh vo svojej *dobrote, trpezlivosti a zhovievavosti* chce *viest'* všetkých ľudí k *pokániu* a spaseniu (viď 1Ti 2:4-6; 2P 3:9). Mnohí Židia však mali *zatvrdilé a nekajúce srdcia* a odmietli Jeho milosť (2:5; viď 3:3).

§ **deň hnevu (2:5)** Božia trpezlivosť sa raz skončí, potom On vyleje svoj spravodlivý *hnev* na tých, ktorí odmietli uveriť (viď 1:18; 9:22; E 5:6; K 3:6; 1Te 5:1-3; 2Te 1:7-9; 2:7-12). Veriaci však budú pred Božím hnevom *zachránení* (5:10; viď 13:11; 1Te 1:10; 5:9; 2Te 2:13).

** **odplatí každému podľa jeho skutkov (2:6)** Verše 2:6-16 nie sú o tom, že môžeme získať *večný život* ako *odplatu* za dobré *skutky*, ale o tom, že si všetci

7 večným životom tým, čo s vytrvalosťou v dobrom skutku hľadajú slávu, česť a nesmrteľnosť,
8 ale hnevom a rozhorčením tým, čo sú svárliví, sú neposlušní pravde, ale povoľujú nepravosti.
9 Súženie a úzkosť príde na každú dušu, ktorá pácha zlo, najprv na Žida, i na Gréka,
10 ale sláva a česť a pokoj každému, kto činí dobro, najprv Židovi, aj Grékovi.
11 Lebo Boh neuprednostňuje nikoho.
12 Lebo tí, čo hrešili bez zákona, bez zákona aj zahynú. Ale tí, čo hrešili, majú zákon, skrze zákon budú súdení.
13 Lebo nie tí sú spravodliví pred Bohom, ktorí zákon počúvajú, ale tí budú ospravedlnení, ktorí ho plnia.
14 Veď keď pohaniam nemajú zákona, od prírody činia, čo požaduje zákon, nemajúc zákona, sami sú si zákonom
15 ako takí, ktorí dokazujú, že im je konanie podľa zákona vpísané do srdca. O tom im súčasne vydáva svedectvo svedomie a ich myšlienky, keď sa navzájom obžalávajú, ale aj obraňujú;
16 v ten deň Boh bude súdiť tajné veci ľudí podľa môjho evanjelia* skrze Ježiša Krista.
17 Ale keď sa ty nazývaš Židom a spoliehaš sa na zákon, chvastáš sa Bohom
18 a poznáš Jeho vôľu, a rozsudzuješ, čo je dôležité, lebo si vyučený zo zákona,
19 a namýšľaš si, že si vodcom slepých, svetlom tých, čo sú vo tme,
20 vychovávateľom nerozumných, učiteľom nedospelých, a v zákone máš stelesnenú známosť a pravdu,
21 nuž ty, ktorý učíš iného, sám seba neučíš? Ty kážeš nekradnúť, a sám kradneš?
22 Ty hovoríš: necudzolož, a sám cudzoložíš? Ty si modly oškľivíš, a olupuješ svätynie?
23 Ty sa chvastáš zákonom, a zneuctievaš Boha prestupovaním zákona?
24 Pre vás sa rúhajú menu Božiemu medzi pohanmi, ako je napísané.
25 Obriezka je prospešná, ak plníš zákon. Ale ak prestupuješ zákon, tvoja obriezka stala sa neobriezkuou.
26 A zase: ak neobrezaný plní ustanovenia zákona, či sa mu neobriezka nepočíta za obriezku?
27 Veru, neobrezaný na tele, ktorý plní zákon, bude súdiť teba, ktorý aj pri litere (zákona) a pri obriezke prestupuješ zákon.
28 Nie je Žid ten, kto je ním navonok; ani obriezkuou nie je tá viditeľná na tele.

zaslúžime odsúdenie za svoje zlé skutky. Koľko ľudí prirodzene *hľadá* Boha, *činí dobro a plní* [dosl. *činí*] *zákon* (2:7,10,13)? Pavol neskôr vysvetľuje: *nieto...nikoho, čo by hľadal Boha...nieto, čo by činil dobré, niet ani jedného* (3:11-12). A koľkí *sú neposlušní, povoľujú nepravosti, páchajú zlo a hrešili bez zákona aj majú zákon* (2:8-9,12)? Všetci: *aj Židia aj Gréci sú pod briechem...všetci sa odklonili* (3:9,12). Všetko od verša 1:18, vrátane 2:6-16, smeruje k záveru v 3:19-20: *celý svet je vinný a zo skutkov zákona nebude ospravedlnený pred Ním ani jeden človek*. Večný život a ospravedlnenie sú *darom*, nie *odplaton*; sú *bez zákona*, nie *pre činiteľov zákona*; sú *podľa milosti*, nie *podľa skutkov* (viď 3:24,28; 4:5; 6:23).

* **podľa môjho evanjelia (2:16)** Pavlovo evanjelium bude meradlom tohto súdu (viď 16:25).

29 Ale Žid je ten, kto je ním v skrytosti,* a obriezka je obriezka srdca podľa ducha, a nie podľa litery. A chvála jeho nie je z ľudí, ale z Boha.

Kapitola 3

- 1 V čom je teda prednosť Žida, alebo aký úžitok má obriezka?
- 2 Veľký v každom ohľade! Predovšetkým to, že Židom boli zverené slová Božie.
- 3 Veď čo, ak sa niektorí aj stali nevernými, či ich nevernosť[†] zničí Božiu vernosť?
- 4 Vôbec nie! Ale nech je Boh pravdovravný a každý človek luhár, ako je napísané. Aby si bol ospravedlnený vo svojich slovách a zvíťazil si, keď ťa súdia.
- 5 Keď však naša nepravosť Božiu spravodlivosť dokazuje, čo povieme? Či Boh nie je nespravodlivý - po ľudsky hovorím - keď uvažuje svoj hnev?
- 6 Vôbec nie! Veď ako by potom súdil Boh svet?
- 7 A keď sa pravda Božia mojou lžou rozhojnila Jemu na slávu, prečo mám byť ešte ako hriešnik súdený?
- 8 A či nie je tak, ako sa nám rúhajú a ako niektorí tvrdia, že my hovoríme: Páchajme zlé, aby prišlo dobré? Ich odsúdenie je spravodlivé.
- 9 Čo teda? Máme nejakú prednosť? Vôbec nemáme! Veď práve sme obvinili Židov i Grékov, že všetci sú pod hriechom,[‡]
- 10 ako je napísané: Nieto spravodlivého ani jedného,[§]
- 11 nieto rozumného, nikoho, kto by hľadal Boha;
- 12 všetci sa odklonili, napospol sa stali neužitočnými, nieto, kto by činil dobré, nieto ani jedného.
- 13 Ich hrdlo je hrob otvorený, klamali jazykmi, hadí jed majú pod perami,
- 14 ústa plné klatby a horkosti,

* **Žid ... v skrytosti (2:29)** Iba niektorí Židia sú pravými Židmi; sú to tí, ktorí sú premenení vnútorne cez vieru v Krista, a nie podľa litery zákona (viď 4:16; F 3:2-3).

† **ich nevernosť (3:3)** Mnohí Židia vtedy prejavili *nevernosť* (*apisteō*) tým, že odmietli evanjelium o zasľúbenom Kristovi (viď 2:4; 10:16; 11:20). V kapitolách 9–11 sa Pavol detailne zaoberá touto témou a vysvetľuje, že Boh sa pre ich neveru milostivo obrátil k pohanom (viď 9:4; 11:11,17,25).

‡ **všetci sú pod hriechom (3:9)** Boh sa dávno odvrátil od bezbožných pohanských národov (viď 1:24) a potom prejavoval zvláštnu priazeň Izraelu ako svojmu vyvolenému národu podľa zmlúv s Abrahámom a Mojžišom. Až do povolania Pavla to privilegované postavenie Židov stále platilo (viď Úvod). Pavol však deklaruje, že Židia už nemajú žiadnu výhodu. Aj oni sú teraz *pod hriechom* (3:9) a *uzavretí do neposlušnosti* (11:30-32), a tak už *niet rozdielu* medzi Židom a pohanom (3:22-23; 10:12-13; viď 11:17). Celé ľudstvo je rovnako vinné z *hriechu* (*hamartia*) – porušenia Božieho svätého zákona – a rovnako potrebuje Jeho spasiteľnú milosť (viď 3:24).

§ **Nieto spravodlivého ani jedného (3:10)** Verše 3:10-18 – citáty zo SZ – hovoria všeobecne o hriešnom stave všetkých ľudí bez Krista, a tak uzavierajú Pavlov argument o vine celého ľudstva (viď 2:6; 3:9). V slepote a zatvrdilosti srdca od prírody sme *nespravodliví, nehľadáme Boha a nečiníme dobré*. Môžeme však reagovať na Božiu milostivú ponuku spasenia a cez vieru v Krista stať sa *služobníkmi spravodlivosti* (viď 3:24; 6:17-18).

15 nohy rýchle prelievať krv,
 16 skaza a bieda je v ich stopách,
 17 cestu pokoja nepoznali;
 18 nieto bázne Božej pred ich očami.
 19 Ale vieme, že čo zákon hovorí, hovorí tým, ktorí sú pod zákonom, aby sa všetky ústa zapchali a celý svet bol vinný pred Bohom,
 20 pretože zo skutkov zákona nebude ospravedlnený pred Ním ani jeden človek, lebo zo zákona je poznanie hriechu.
 21 Ale teraz* sa bez zákona zjavila spravodlivosť Božia, ktorú dosvedčujú zákon i proroci,†
 22 a to spravodlivosť Božia z viery v Ježiša Krista všetkým veriacim; lebo niet rozdielu:
 23 Všetci totiž zhrešili a nemajú slávy Božej,
 24 ale ospravedľovaní sú zadarmo‡ z Jeho milosti skrze vykúpenie v Kristovi Ježišovi,
 25 ktorého Boh dal ako prostriedok zmierenia skrze vieru, v Jeho krvi, aby dosvedčil svoju spravodlivosť prehliadnutím hriechov páchaných predtým,
 26 v čase Božej zhovievavosti, aby tak dosvedčil svoju spravodlivosť v terajšom čase, aby On bol spravodlivý a ospravedlnil toho, kto verí v Ježiša.
 27 Kde je teda chvastanie? Je vylúčené! Akým zákonom? Zákom skutkov? Nie, naopak, zákonom viery.
 28 Lebo tak myslíme, že človek ospravedlnený býva vierou bez skutkov§ zákona.

* **Ale teraz (3:21)** V predchádzajúcej dobe Boh uznával ľudia za spravodlivých a požeňoval ich podľa ich viery a poslušnosti voči Mojžišovmu zákonu (viď Úvod). *Ale teraz* (*nuni de*) Boh cez Pavla zjavuje spravodlivosť *bez zákona* – bez ohľadu na poslušnosť voči Mojžišovým alebo akýmkoľvek iným prikázaniám. Je to dokonalá spravodlivosť založená na Kristovej smrti a vzkriesení, ktorú nehodný hriešnik prijme *vierou* (viď 3:28). Ďalšie nové zjavenia, ktoré Pavol uvádza slovami *ale teraz* a pod., viď 16:26; 2K 5:16; E 2:13; 3:5; K 1:26; 2Ti 1:10; T 1:3.

† **dosvedčujú zákon i proroci (3:21)** O tejto novej spravodlivosti bez zákona svedčia Písma SZ – známe ako *zákon i proroci* (M 5:17; 7:12; 11:13; 22:40) – cez jedinečné príklady Abraháma a Dávida, na ktoré sa Pavol odvoláva neskôr (viď 4:3,6).

‡ **ospravedľovaní sú zadarmo z Jeho milosti (3:24)** Boh na základe Kristovej dokonalej obete za hriechy ľudstva môže spravodlivo *ospravedlniť* – vyhlásiť za spravodlivých – všetkých, ktorí uveria v Neho: *aby On bol spravodlivý a ospravedlnil toho, kto verí v Ježiša* (3:26). Ospravedlnenie je *z milosti* (*charis*) – z Božej bezplatnej, nezaslúženej a bezpodmienečnej láskavosti. Boh v Kristovi už urobil všetko, čo bolo potrebné pre naše ospravedlnenie, a preto nám to ponúka *zadarmo*. Žiada od nás iba *vieru* (viď 3:28). Príbuzné slová *ospravedľovaní*, *spravodlivosť* a pod. (*dikaio-*) sa v Pavlových listoch objavujú viac než 110-krát, z toho vyše 60-krát v Liste Rímskym.

§ **vierou bez skutkov (3:28)** Ospravedlnený človek má konať dobré skutky v poslušnosti Pánovi (viď 6:1; 8:13; E 2:10), avšak samotné ospravedlnenie sa získava iba *vierou bez skutkov*. Skutky každého typu – či už obriezka, poslušnosť voči Desatoru, obetné dary, modlitby, činy pokánia, sviatosti atď – sú vylúčené z evanjelia; nepatria do definície viery a nie sú nijako podmienkou spasenia (viď

29 Alebo či je Boh len Bohom Židov? A či nie aj pohanov? Áno, aj pohanov,
30 lebo veď jeden je Boh, ktorý obrezaného ospravedlní z viery a neobrezaného
skrze vieru.

31 Či teda vierou rušíme zákon? Vôbec nie! Ale platnosť zákona potvrdzujeme.*

Kapitola 4

1 Čo teda povedať? Že nachodíme Abraháma ako svojho praotca podľa tela?
2 Lebo ak Abrahám bol ospravedlnený zo skutkov, má sa čím chváliť, ale nie pred
Bohom.

3 Veď čo hovorí Písmo? Abrahám uveril a počítalo sa mu to za spravodlivosť.[†]

4 Ale tomu, kto skutky vykonáva, tomu sa mzda nepočíta z milosti, ale z
podlžnosti.

5 Kto však nekoná skutky, ale verí[‡] v Toho, ktorý ospravedlňuje bezbožného, tomu
sa jeho viera počíta za spravodlivosť.

6 Ako aj Dávid[§] blahoslaví človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta
spravodlivosť:

7 Blahoslavení, ktorým neprávosti boli odpustené a ich hriechy prikryté;

8 blahoslavený muž, ktorému Pán nepočíta hriech.

9 Či sa teda toto blahoslavenstvo vzťahuje len na obrezaných, a či aj na
neobrezaných? Hovoríme totiž: Abrahámovi sa viera počítala za spravodlivosť.

10 Ako sa mu teda počítala? Či obrezanému, a či neobrezanému? Nie obrezanému,
ale neobrezanému.

4:5; 10:4; 11:6; G 2:15-21; E 2:8-9; F 3:1-9; 2Ti 1:8-9; T 3:3-5). Viera nie je
záslužným aktom (viď 4:4), ale odpoveďou vďačného srdca na Božiu milosť v
Kristovi. Ospravedlnenie je z *milosti* a nezaslúžené práve preto, že je z viery (4:16).
A tak všetka chvála za našu spásu patrí jedine Bohu: *Kde je teda chvastanie? Je
vylúčené!* (3:27; viď 1K 1:26-31).

* **platnosť zákona potvrdzujeme (3:31)** Hlavná úloha zákona v súčasnom veku je
ukazovať veľkosť nášho hriechu a viny (3:19-20; 4:15; 5:13,20; 7:7-11; viď G 3:19-
24; 1Ti 1:5-11). Preto *potvrdzujeme zákon*, keď svoju vinu priznáme a uveríme
v Krista (viď G 3:21-24).

† **Abrahám uveril...spravodlivosť (4:3)** 1M 15:6 hovorí, že Boh počítal
Abrahámovu *vieru za spravodlivosť*, a to ešte predtým, než bol Abrahám obrezaný
ako aj predtým, než dostal Izrael zákon. Preto Abrahám je vhodným príkladom
Pavlovho učenia o ospravedlnení bez *obriezky* a *bez zákona* v Kristovi (viď 2:29;
3:21), ako to Pavol ďalej vyvíja v 4:9-25.

‡ **kto však nekoná skutky, ale verí (4:5)** Božia spravodlivosť sa nedáva tomu, kto
pre ňu koná skutky a aj verí, ale tomu, *kto nekoná skutky, ale verí*. Všetky skutky sú
svojou podstatou záslužné – zaslúžia si *mzdu* (4:4) – preto z *daru* ospravedlnenia
musia byť vylúčené (viď 3:24,28).

§ **Ako aj Dávid (4:7)** Dávid je ďalším príkladom ospravedlnenia *bez zákona* (viď
3:21; 4:3). On mal podľa zákona zomrieť pre cudzoložstvo (viď 3M 20:10), ale Boh
mu to milostovo odpustil a nechal ho ďalej žiť aj kraľovať. To, čo bolo vtedy
výnimkou, je v súčasnosti normou: Boh odpustí všetky hriechy všetkým, ktorí
uveria v Krista (viď K 2:13-14).

11 A znak obriezky dostal ako pečať spravodlivosti viery, ktorú mal ako neobrezaný, aby bol otcom všetkých, ktorí veria ako neobrezaní, aby sa im počítala spravodlivosť,

12 a aby bol otcom obrezaných, nie však tých, čo sú len obrezaní, ale aj čo kráčajú v šľapajách viery nášho otca Abraháma, ktorú mal ako neobrezaný.

13 Lebo zasľúbenie, že bude dedičom sveta, sa Abrahámovi alebo jeho potomstvu nedostalo zo zákona, ale zo spravodlivosti viery.

14 Veď ak sú dedičmi tí, čo sú zo zákona, tak viera bola zmarená a zasľúbenie zrušené.

15 Lebo zákon spôsobuje hnev; ale kde nieta zákona, nieta ani priestupku.

16 Preto z viery, aby bolo podľa milosti* a aby zasľúbenie platilo všetkému potomstvu, nielen tým, čo sú zo zákona, ale aj tým, čo sú z viery Abraháma, ktorý

17 ako je napísané: Učinil som ťa otcom mnohých národov! - je otcom všetkých nás pred Tým, ktorému uveril, pred Bohom, ktorý oživuje mŕtvych, a to, čoho nieta, povoláva, ako by bolo.

18 Proti nádeji v nádeji uveril, aby sa stal otcom mnohých národov podľa slov: Tak bude tvoje potomstvo.

19 A neoslabol vo viere, keď hľadel na svoje odumreté telo - veď mal asi sto rokov - a na odumretý život Sárin.

20 O zasľúbení Božom nezapochoval v nevere, ale utvrdil sa vo viere, vzdával Bohu slávu

21 a pevne bol presvedčený, že Ten, kto dal zasľúbenie, môže ho aj uskutočniť.

22 Preto sa mu to počítalo za spravodlivosť.

23 A nielen kvôli nemu bolo napísané, že sa mu počítalo,

24 ale aj kvôli nám, ktorým sa má počítať ako veriacim v Toho, ktorý vzkriesil z mŕtvych Ježiša, nášho Pána,

25 vydaného pre naše hriechy a vzkrieseného na naše ospravedlnenie.

Kapitola 5

1 A tak ospravedlnení z viery† máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista.

2 Skrze Neho dostal sa nám vierou aj prístup k milosti, v ktorej stojíme. A chválime sa nádejou slávy Božej.

* **z viery, aby bolo podľa milosti (4:16)** Z hľadiska evanjelia je s *milosťou* zlučiteľná iba *viera* (viď 11:6). Požadovanie skutkov pre spasenie by *zrušilo* Božiu milosť aj Jeho *zasľúbenie* v Kristovi (4:14). Židia sa preto nesmú spoliehať na svoj fyzický vzťah s Abrahámom ani na svoje skutky, ale musia *kráčať* v Abrahámových *šľapajách viery* (4:12; viď 2:29; 4:3; 10:2).

† **ospravedlnení z viery (5:1)** Grécke trpné prídavné *ospravedlnení* je v minulom čase a dá sa presnejšie preložiť ako *keďže sme boli ospravedlnení*. Ospravedlnenie je pre veriaceho už dokonané dielo (viď 1K 6:11). Nezávisla sa postupne či opakovane cez sviatosti a iné skutky; je nám dané úplne a raz navždy v momente, keď uveríme v evanjelium (viď 5:10). Privedie nás to do trvalého, harmonického vzťahu s Bohom, v ktorom sme aj napriek svojim častým hriechom neustále v Jeho priazni, v stave milosti: *máme pokoj s Bohom; stojíme v Jeho milosti*.

3 No nielen to, ale sa chválime aj súženiami, lebo vieme, že súženie vedie k vytrvalosti,
 4 vytrvalosť k osvedčenosti, osvedčenosť k nádeji.
 5 A nádej nezahanbuje, lebo láska Božia je nám rozliata v srdciach skrze Ducha Svätého, ktorý je nám daný.
 6 Veď Kristus, keď sme ešte boli slabí, v určený čas umrel za bezbožných.
 7 Lebo za spravodlivého sotvako umrie, aj keď sa za dobrého azda niekto umrieť odhodlá.
 8 Ale Boh dokazuje svoju lásku k nám* tým, že Kristus umrel za nás, keď sme boli ešte hriešni.
 9 O čo skorej budeme teda zachránení od hnevu skrze Neho, keď sme teraz ospravedlnení Jeho krvou?!
 10 Lebo ak sme boli zmierení† s Bohom smrťou Jeho Syna už vtedy, keď sme boli nepriatelia, o čo skorej budeme zachránení‡ Jeho životom, keď sme zmierení?!
 11 Nielen to, ale aj chválime sa Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista, skrze ktorého sme teraz došli zmierenia.
 12 Preto ako skrze jedného človeka hriech prišiel§ na svet a skrze hriech smrť - tak smrť prišla na všetkých ľuďoch, pretože všetci zhrešili.
 13 Až do zákona bol totiž hriech na svete, hriech sa však nepočíta, keď nie je zákon.
 14 Ale smrť panovala od Adama do Mojžiša aj nad tými, čo nehrešili na spôsob priestupku Adamovho. Adam je však obrazom Toho, ktorý mal prísť.
 15 Ale nie je tak s darom milosti ako s pádom. Lebo ak pádom jedného mnohí umreli, milosťou toho jedného človeka, Ježiša Krista, sa milosť Božia a dar tým väčší rozhojnili pri mnohých.
 16 A nie je tak s darom, ako (s tým, čo zaviniť) ten jeden, ktorý zhrešil. Lebo obvinenie viedlo od jedného (pádu) k zatrateniu, dar z milosti však od mnohých pádov k ospravedlneniu.

* **Boh dokazuje svoju lásku k nám (5:8)** Hoci sme od prírody *slabí, bezbožní, hriešni* a aj *nepriatelia*, Kristus zomrel za nás (5:6-10). Jeho kríž je stálym dôkazom úžasnej Božej *lásky* ku všetkým.

† **sme boli zmierení (5:10)** Pri *zmierení* (*katallagē*) Boh odstraňuje hriechom vytvorené *nepriateľstvo*, ktoré nás oddelilo od Neho (viď 2K 5:18-21; K 1:21). Minulý čas – *boli sme zmierení* naznačuje, že zmierenie je tak ako ospravedlnenie pre kresťana dokonané dielo (viď 5:1).

‡ **o čo skorej budeme zachránení (5:10)** Keďže veriaci už boli ospravedlnení a zmierení, *budú* určite aj *zachránení* od Božieho *hnevu* (5:9; viď 1:16; 2:5; 13:11). Toto budúce spasenie, pri ktorom kresťania *dosiabnu slávu svojho Pána*, je pre nich pevnou nádejou, lebo Boh ich na to *určil, vyvolil a povolal* (1Te 5:8-10; 2Te 2:13-14; viď 13:11). Viac o istote spasenia viď 8:29-30,39; 11:29.

§ **skrze jedného človeka hriech prišiel (5:12)** Sme všetci vinní a zatratení nie hlavne pre svoje osobné hriechy, ale pre Adamov hriech (viď 1K 15:21-22). V ňom *všetci zhrešili* (viď 3:23). Preto žiadne sľuby, zmeny správania či činy pokánia nás nemôžu urobiť prijateľnými pre Boha. To dokáže jedine Pán Ježiš, ktorý svojou smrťou a vzkriesením zlomil kľatbu Adamovho hriechu. Sme ospravedlnení nie svojou poslušnosťou, ale len poslušnosťou *jedného* – Krista (5:19).

17 Lebo ak pádom jedného smrť zavládla, tým skôr skrze Toho jedného, Ježiša Krista, budú kraľovať v živote tí, čo došli hojnej milosti a daru spravodlivosti.

18 A tak teda: ako (vinou) pádu jedného došlo k zatrateniu všetkých ľudí, tak (zásluhou) jedného ospravedlňujúceho skutku došlo k životodarnému ospravedlneniu všetkých ľudí.

19 Lebo ako skrze neposlušnosť jedného človeka mnohí sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka* mnohí budú ospravedlnení.

20 Do toho ešte popri tom prišiel zákon, aby sa poklesok rozhojnil. A keď sa rozhojnil hriech, ešte väčšmi sa rozhojnila milosť,

21 aby tak, ako hriech zavládol nad smrťou, aj milosť panovala nad spravodlivosťou† k večnému životu skrze nášho Pána Ježiša Krista.

Kapitola 6

1 Čo teda povieme? Máme zotrvať v hriechu, aby sa rozhojnila milosť?‡

2 Vôbec nie. Ktorí sme umreli hriechu,§ ako budeme ešte žiť v ňom?

3 Či neviete, že ktorýkoľvek boli sme pokrstení v Krista** Ježiša, v Jeho smrť sme boli pokrstení?

4 Krstom sme teda spolu s Ním boli pochovaní do smrti, aby tak, ako bol Kristus vzkriesený slávnou mocou Otcovou, aj my sme chodili v novote života.

5 Keď sme sa stali jedno s Ním podobnosťou Jeho smrti, práve tak jedno s Ním budeme aj podobnosťou vzkriesenia††

* **došlo k...ospravedlneniu všetkých (5:18)** Tak ako vinou Adamovho pádu došlo k zatrateniu všetkých ľudí, aj zásluhou Kristovej obete došlo k ospravedlneniu všetkých ľudí. Boh poslal Krista zomrieť za všetkých (1Ti 2:4-6) a chce, aby všetci boli spasení. Žiada len to, aby sme uverili (viď 3:28).

† **aby...milosť panovala nad spravodlivosťou (5:21)** Grécky text znie: *aby...milosť panovala spravodlivosťou*.

‡ **Máme zotrvať v hriechu, aby sa rozhojnila milosť? (6:1)** Náš hriech v Adamovi poukazuje na veľkosť Božej milosti v Kristovi a tým ju rozhojňuje (5:20-21). Mali by teda kresťania ďalej hrešiť, aby sa milosť rozhojnila ešte viac? Vôbec nie! (6:1). Milosť nás nielen ospravedlní, ona nás potom aj postupne premieňa (6:2-10). Je prameňom poslušnosti, nie hriechu (viď 6:14).

§ **umreli sme hriechu (6:2)** Neveriaci sú mŕtvi v hriechu (E 2:1), kým veriaci umreli hriechu (viď umreli zákonu v 7:4). Tyranská vláda hriechu nad nimi bola zlomená, keď uverili (5:21). Teraz môžu slobodne a bez hriechu slúžiť novému, milostivému Pánovi (viď 6:15-19).

** **pokrstení v Krista (6:3)** Keď uveríme v evanjelium, Boh nás pokrstí (*baptizō*) v Krista – spojí nás s Ním duchovne v Jeho smrti a vzkriesení (viď G 3:23-29; K 2:11-12) a oslobodí nás od hriechu, aby sme tak chodili v novote života (6:4). Toto je ten jeden krst, ktorým jeden Duch zjednocuje všetkých kresťanov v jedno telo (E 4:5; viď 1K 12:13). Výklad, že tu ide o vodný krst, zakrýva božský zdroj tejto duchovnej operácie a kazí evanjelium tým, že robí spojenie s Kristom – teda spasenie – závislým od ľudskej spolupráce (viď 3:28).

†† **podobnosťou vzkriesenia (6:5)** Tu nejde o budúce zmŕtvychvstanie do neba, ale skôr o novotu života – víťazný život bez hriechu – ktorú veriaci môžu zažívať už

6 vediac, že náš starý človek spolu s Ním bol ukrižovaný, aby bolo zničené hriešne telo a my sme neboli viac otrokmi hriechu.

7 Veď kto umrel, je ospravedlnený od hriechu.

8 Ak sme však umreli s Kristom, veríme, že s Ním budeme aj žiť.

9 Lebo vieme, že Kristus, ktorý vstal z mŕtvych, viac neumiera a smrť už viac nepanuje nad Ním.

10 Lebo čo umrelo, umrelo hriechu raz navždy; čo však žije, žije Bohu.

11 Tak súďte aj vy, že ste mŕtvi hriechu* a živí ste Bohu v Kristovi Ježišovi.

12 Nech teda nekraľuje hriech vo vašom smrteľnom tele tak, že by ste povoľovali jeho žiadostiam.

13 Ani svoje údy nevydávajte hriechu za nástroje neprávosti, ale oddajte sa Bohu ako tí, čo vstali z mŕtvych a žijú, a svoje údy vydávajte Bohu za nástroje spravodlivosti.

14 Hriech totiž nebude panovať nad vami; lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou.†

15 Čo teda? Máme hrešiť, pretože nie sme pod zákonom, ale pod milosťou?‡
Vôbec nie.

16 Či neviete, že komu sa oddávate za otrokov, aby ste poslúchali, tomu ste otrokmi a tomu ste poslušní: alebo hriechu - na smrť, alebo poslušnosti - na spravodlivosť?

17 Ale vďaka Bohu, že ste (len) boli otrokmi hriechu a stali ste sa zo srdca poslušnými§ tomu učeniu, ktorému ste boli odovzdaní.

18 Oslobodení však od hriechu, stali ste sa služobníkmi spravodlivosti -

teraz na zemi (6:4). Keď kráčajú vierou podľa Božieho slova, zakúšajú moc svojho vzkrieseného Spasiteľa, ktorý žije v nich (viď 8:11,13; E 1:19-20).

* **tak súďte aj vy, že ste mŕtvi hriechu (6:11)** Tá *novota života*, v ktorom kresťania majú *chodiť* (6:4), nenasleduje automaticky po prijatí spasenia. Musia stále *súdiť*, že sú naozaj *mŕtvi hriechu* (6:2) a nesmú dovoliť, aby hriech nad nimi *kraľoval* (6:12). Víťazstvo nad hriechom je pre veriaceho celoživotný boj (viď 8:13; E 6:10-18).

† **nie ste pod zákonom, ale pod milosťou (6:14)** Kristus vyslobodil svoj ľud spod vlády *zákona*, ktorý len *rozbojňoval* hriech, a dal ich pod vládu *milosti* (5:20-21; viď 7:5-6; G 3:23-4:7). Nie sú preto povinní poslúchať všetky prikázania zákona, ale len tie, ktoré sú v súlade s novými prikázaniami *správy milosti*, ktoré oslávený Pán zjavil hlavne Pavlovi (E 3:2-4; viď 13:10; 14:1; 1K 4:14-17; 11:1; 14:37; G 1:6-12; 4:8-20; F 3:17; 4:8-9; 2Te 2:15; 3:6-15; 2Ti 1:13-14; 2:1-2). Jedine milosť *vychováva* a posilňuje kresťanov v poslušnosti: *zjavilia sa milosť Božia...vychovávajúca nás, aby sme sa odriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a mierne, spravodlivo a pobožne žili* (T 2:11-12).

‡ **Máme hrešiť...pod milosťou? (6:15)** Kresťania by nemali hrešiť preto, že zomreli hriechu (6:1-14) a ani preto, že hriech je hrozný pán, ktorý dáva mizernú *odmenu* (6:15-23).

§ **stali ste sa zo srdca poslušnými (6:17)** Evanjelium Božej milosti v Kristovi je tým *učeníom*, ktorému Rimania boli *odovzdaní* a demonštrovali *poslušnosť zo srdca* tým, že mu uverili: *lebo srdcom veríme na spravodlivosť* (10:10). To je tá *poslušnosť viery* (1:5) – viera v Krista bez skutkov, ktorá nás *oslobodí od hriechu* a premení na *služobníkov spravodlivosti* (6:18).

19 po ľudsky hovorím pre slabosť vášho tela - lebo ako ste svoje údy vydávali do služby nečistote a nepravosti, aby ste páchali nepravosťou, tak teraz vydávajte svoje údy do služby spravodlivosti, aby ste došli posvätenia.

20 Lebo keď ste boli otrokmi hriechu, boli ste slobodní voči spravodlivosti.

21 A aké ovocie ste vtedy mali z toho? Teraz sa hanbíte za to! Lebo koniec toho je smrť!

22 Teraz však, oslobodení od hriechu a oddaní službe Bohu, máte svoje ovocie na posvätenie a napokon večný život.

23 Lebo odmena za hriech je smrť,* ale Božím darom milosti je večný život v Kristovi Ježišovi, Pánovi našom.

Kapitola 7

1 Či neviete, bratia - veď hovorím ľudom, ktorí poznajú zákon - že zákon panuje nad človekom, kým (človek) žije?

2 Lebo vydatú ženu viaže zákon k mužovi, kým je živý. Ale ak muž umrie, je oslobodená od mužovho zákona.

3 A tak teda, ak žije s iným mužom, dokiaľ jej muž žije, bude cudzoložnica. Ale ak jej muž umrel, je slobodná od zákona a nie je cudzoložnicou, ak sa vydá za iného.

4 Práve tak, bratia moji, aj vy ste umreli zákonu† skrze telo Kristovo, aby ste náležali inému, Tomu, ktorý bol vzkriesený z mŕtvych, aby sme prinášali ovocie Bohu.

5 Lebo keď sme boli v tele,‡ hriechne vášne, ktoré vyvolal zákon, pôsobili v našich údoch, aby sme prinášali ovocie smrti.

6 Ale teraz sme oslobodení od zákona, keďže sme umreli tomu, čím sme boli viazaní, takže slúžime novým spôsobom ducha, a nie starým spôsobom litery.

7 Čo teda povieme?‡ Je zákon hriechom? Vôbec nie! Ale hriech som nepoznal,† (poznal som ho) len skrze zákon, lebo ani žiadosť by som nebol poznal, keby zákon nebol povedal: nepožiadaš!

* **odmena za hriech je smrť (6:23)** *Smrť* v 6:16-23 nesúvisí s večným zatratením. Je to stav duchovnej neplodnosti, ktorý je *ovocím* našich osobných hriechov (6:21; vid' 7:5,9-10,24). Všetci nespasení nevyhnutne zakúšajú túto smrť a niekedy aj spasení (vid' 8:13). Spasení sú však povolani v Kristovi prinášať *ovocie na posvätenie* (6:22) a na konci z *milosti* dostanú zasľúbený *večný život* (vid' 5:21; 1Ti 1:16; T 3:4-7).

† **ste umreli zákonu (7:4)** Kresťania nie sú *pod zákonom* (6:14) preto, lebo zákonu *umreli*. Tak ako fyzická smrť ukončí právoplatnosť civilného manželského zákona (7:1-3), duchovná smrť veriaceho s Kristom (vid' 6:1-11) ukončí platnosť Mojžišovho zákona. Božie deti boli *oslobodené od zákona*, ktorý ich predtým *viazal* k starému pánovi, hriechu a teraz *náležia* Pánovi Ježišovi (7:4-6).

‡ **keď sme boli v tele (7:5)** Slovo *telo* (*sarx*, dosl. *mäso*) sa u Pavla vzťahuje na naše fyzické telo, ktoré ako smrteľné a slabé ľahko podlieha pokušeniu. Od narodenia sme všetci duchovne *v tele*, lebo máme len tento fyzický či *telesný* život. Od znovuzrodenia cez Krista sú však kresťania *v Duchu*, ktorý ich posilňuje a vedie v poslušnosti Pánovi (vid' 8:8-9).

8 Ale hriech, keď sa mu prikázaním dostala príležitosť, vzbudil vo mne všelijaké žiadosti. Lebo bez zákona je hriech mŕtvy.

9 Ja som však žil kedysi bez zákona, ale keď prišlo prikázanie, hriech ožil, 10 a ja som umrel;[†] i ukázalo sa, že prikázanie, ktoré mi malo poslúžiť na život, bolo mi na smrť.

11 Hriech totiž, keď sa mu prikázaním dostala príležitosť, oklamal ma a tým ma usmrtil.

12 A tak zákon je svätý, aj prikázanie je sväté, spravodlivé a dobré.

13 Teda to dobré spôsobilo mi smrť? Vôbec nie! Ale hriech, aby sa ukázal ako hriech, spôsobil mi tým dobrým smrť, aby sa (tak) hriech tým prikázaním stal nadmieru hriešnym.

14 Lebo vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, predaný hriechu.[§]

15 Veď čo konám, tomu nerozumiem, lebo nie to robím, čo chcem, ale konám to, čo nenávidím.

16 A keď konám, čo nechcem, priznávam zákonu, že je dobrý.

17 A tak už nie ja robím, ale hriech, ktorý prebýva vo mne.

18 Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré, lebo vôľu k dobrému mám, ale nemám sily, aby som to vykonal.

19 Nečiním totiž dobré, čo chcem, ale robím zlé, čo nechcem.

20 Ale keď robím, čo nechcem, nie ja to robím, ale hriech, ktorý prebýva vo mne.

21 Pre mňa, ktorý chcem konať dobré, nachádzam teda zákon, že zlé je pri mne.

22 Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom,

23 ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch.

24 Biedny ja človek! Kto ma vytrhne z tohto tela smrti?^{**}

* **Čo teda povieme? (7:7)** Verše 7:7-25 vysvetľujú, prečo Boh *oslobodil* svoj ľud *od zákona* (7:6). Opisujú zákon ako *službu smrti a odsúdenia* (2K 3:6-11), ktorá nezabraňuje hriechu, ale ho len *rozbojňuje* (5:20; viď 3:31).

† **hriech som nepoznal (7:7)** Slová *som, ja, ma, mi* v tejto pasáži sú zrejme myslené všeobecne a netýkajú sa Pavla konkrétne, ako to naznačuje miešanie prvej a tretej osoby v 7:14: **vieme**, že zákon je duchovný, ale **ja som telesný** (pre podobné príklady viď 3:7; 8:1-2 [Roháček]; 1K 6:15). Pavol takto zosobňuje nevyhnutné zlyhanie všetkých ľudí, ktorí sa snažia dosiahnuť spravodlivosť podľa zákona *v tele* (7:5).

‡ **Ja som však žil...ja som umrel (7:9-10)** Slová *žiť* a *umrieť* sa vzťahujú na duchovnú plodnosť ľudí – či sme bez hriechu (živí), alebo ovládaní hriechom (mŕtvi) v konkrétnych situáciách, napr. v oblasti *žiadostivosti* (7:7-8). Nejde tu o večné spasenie (viď 6:23).

§ **ja som telesný, predaný hriechu (7:14)** Najpravdepodobnejšie sa tu hovorí len o neveriacich. Hoci kresťania majú tiež niekedy takéto boje s hriechom (viď 6:11; 8:13), nie sú *predaní hriechu*. Ako sa už viackrát zdôraznilo, kresťania *umreli hriechu* (6:2,10), nie sú *otrokmi hriechu* (6:6,17,20), boli *vykúpení* a *oslobodení od hriechu* (3:24; 6:18,22) a boli *oslobodení od zákona*, ktorý ich *viazal* ku hriechu (7:6).

** **Kto ma vytrhne z tohto tela smrti? (7:24)** Opis nášho *biedneho* stavu *pod zákonom* a *v tele* týmto výkrikom zúfalstva vrcholí. To, že *svätý, spravodlivý* a *dobrý* Boží zákon vyvoláva v nás túžbu hrešiť, ukazuje, akí sme vo svojej prirodzenosti zlí (7:8-13). Aj nábožní ľudia, ktorí úprimne chcú konať dobro a vyhýbať sa zlému – ako mnohí Židia v prvom storočí (10:2) – nedokážu žiť podľa vlastných meradiel (7:14-23). Len vtedy, keď pochopíme svoju biedu, môžeme plne oceniť veľkosť

25 Ale vďaka Bohu skrze Ježiša Krista, nášho Pána! A tak teda ja - ten istý - svojou myslou slúžim zákonu Božiemu, telom však zákonu hriechu.

Kapitola 8

- 1 Nieto teda teraz už odsúdenia* tých, čo sú v Kristovi Ježišovi a nechodia podľa [tela], ale podľa ducha.
- 2 Zákon životodarného Ducha v Kristovi Ježišovi oslobodil ťa totiž od zákona hriechu a smrti.
- 3 Lebo čo nebolo možné zákonu, nakoľko bol slabý pre telo, (to vykonal) Boh, keď v podobe hriešneho tela a pre hriech poslal svojho Syna a hriech v tele odsúdil,
- 4 aby sa právna požiadavka zákona uplatnila v nás, ktorí nechodíme podľa tela, ale podľa Ducha.
- 5 Lebo tí, čo žijú podľa tela, zmýšľajú telesne, ale tí, čo žijú podľa Ducha, zmýšľajú duchovne.
- 6 A telesne zmýšľať je smrť, ale duchovne zmýšľať je život a pokoj!
- 7 Pretože telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, lebo sa nepoddáva, a ani sa nemôže poddať zákonu Božiemu.
- 8 Tí teda, čo sú v tele, nemôžu sa páčiť Bohu.†
- 9 Vy však nie ste v tele, ale v Duchu, ak Duch Boží prebýva vo vás. Ale ak niekto nemá Ducha Kristovho, nie je Jeho.
- 10 Ak je Kristus vo vás, tak je telo mŕtve pre hriech, ale duch je živý pre spravodlivosť.
- 11 A ak prebýva vo vás Duch Toho, ktorý Ježiša vzkriesil z mŕtvych, tak Ten, ktorý Krista Ježiša vzkriesil z mŕtvych, aj vaše smrteľné telá oživí svojím Duchom, prebývajúcim vo vás.
- 12 A tak teda, bratia, povinní sme nežiť telu podľa tela,
- 13 lebo keď podľa tela žijete, iste umriete, ale ak skutky tela duchom umŕtvujete, budete živí.‡

Božej spasiteľnej milosti v Kristovi: *vďaka Bohu skrze Ježiša Krista, nášho Pána!* (7:25).

* **nieto teda teraz odsúdenia (8:1)**. Všetci nespasení sú *odsúdení* (*katakrima*) či dôkazne vinní z hriechu (viď 7:7-25). Avšak *teraz* tí, čo sú v Kristovi a *chodia podľa ducha* – t. j. poslušní kresťania (viď 8:13; 14:22) – sú bez viny. Verše 8:1-17 rozvíjajú učenie z 7:6 o *novom spôsobe* života spasených v Duchu Svätom.

† **Tí...v tele, nemôžu sa páčiť Bohu (8:8)** Môžeme byť morálni aj duchovne horliví, ale ak sme *v tele* – bez Krista a Jeho Ducha (viď 7:5) – sme v pozícii *nepriateľstva voči Bohu* a *nemôžeme sa páčiť Bohu* (viď 10:2; E 2:1). Len cez zmierenie v Kristovi je to nepriateľstvo odstránené (viď 5:10) a len vtedy môžeme začať žiť spôsobom, ktorý sa Bohu skutočne páči (viď K 1:10).

‡ **iste umriete...budete živí (8:13)** Pavol varuje svojich *bratov* v Pánovi (8:12), že ak budú žiť *podľa tela* – sám pre seba vo vlastnej sile nezávisle od Boha – *umrú* – budú duchovne prázdni a neplodní (viď 6:23; 7:9-10). Veriaci sú vďaka Kristovi *v Duchu* a nie *v tele* (8:9; viď 7:5), ale niekedy žijú ešte *telesne* tak, ako keby Ducha nemali: *Ani ja bratia, nemohol som vám hovoriť ako duchovným, ale ako telesným, ako nedospelým v Kristovi...ste ešte telesní, keď sú žiarlivosť a sváry medzi vami* (1K 3:1-3;

14 Lebo všetci, ktorých Duch Boží vedie, sú synovia Boží.
 15 Neprijali ste predsa ducha otroctva, aby ste sa zase báli, ale prijali ste ducha synovstva, ktorým voláme: Abba, Otče!
 16 A ten istý Duch spolu s naším duchom osvedčuje, že sme Božie deti.
 17 Ale ak sme deti, sme aj dedičia, a to dedičia Boží a spoludedičia Kristovi, ak s Ním trpíme, aby sme s Ním boli aj oslávení.*
 18 Lebo tak súdim, že utrpenia terajšej doby nie sú rovné sláve, ktorá sa má zjaviť na nás.
 19 Stvorenstvo zaiste s dychtivou túžbou očakáva zjavenie synov Božích.
 20 Lebo márnosti bolo podrobené stvorenstvo, nie dobrovoľne, ale skrze Toho, ktorý ho podrobil v nádeji,
 21 že aj samo stvorenstvo oslobodené bude z otroctva skazy do slávnej slobody detí Božích.
 22 Veď vieme, že všetko stvorenstvo spoločne vzdychá a spoločne znáša pôrodné bolesti.
 23 A nielen ono, ale aj my, ktorí máme prvotiny ducha, aj my vzdycháme v sebe, očakávajúc synovstvo, vykúpenie svojho tela.†
 24 Lebo v nádeji sme boli spasení. Ale nádej, ktorú vidíme (splnenú), nie je nádej. Veď čo niekto vidí, načo by sa tomu aj nádejal?
 25 Ale ak sa nádejame tomu, čo nevidíme, to trpezlivo očakávame.
 26 A tak aj Duch prichádza na pomoc našej slabosti. Lebo my nevieme, za čo sa máme modliť,‡ ako náleží, ale sám Duch prihovára sa za nás vzdychaním nevysloviteľným.

viď 5:1-8; 6:1-8,15-20; 11:17-22). Preto im Pavol často prikazuje: *nech nekraľuje briech* (6:12), *svoje údy vydávajte Bobu za nástroje spravodlivosti* (6:13), *neprípodobňujte sa tomuto svetu* (12:2), *o telo sa nestarajte (tak, aby vznikali v ňom) zlé žiadosti* (13:13). Musia žiť *Duchom* – podľa Jeho vôle a v Jeho sile – aby mohli prinášať Pánovi dobré ovocie (viď G 5:16).

* **ak s Ním trpíme, aby sme s Ním boli aj oslávení (8:17)** Grécky text znie: *ak trpíme spolu, aby sme boli aj oslávení spolu*. Týmto utrpením sa myslia zrejme utrpenia terajšej doby – bolesti, choroby a súženia, ktoré kresťania nevyhnutne prežívajú v týchto smrteľných telách (8:18-27). Všetky Božie deti, nielen niektoré, takto *trpia spolu* a budú aj *oslávení spolu*; budú spoločne mať účasť na sláve svojho brata a Pána v nebi (8:29-30; viď G 3:29-4:7). Preto grécke slovo *eiper* by tu malo byť preložené ako *veď*, a nie ako *ak*: *a spoludedičia Kristovi, veď trpíme spolu* (viď 3:30). Iba neveriaci, o ktorých Pavol hovorí ako o *nespravodlivých* a o *synoch neposlušnosti*, nebudú mať nebeské dedičstvo (1K 6:1,6,9-10; G 5:21; E 5:5).

† **očakávajúc synovstvo, vykúpenie...tela (8:23)** Kresťania sa už teraz nazývajú *synovia Boží* (8:14; G 4:6-7), avšak toto konkrétne *synovstvo* (*huiiothesia*) ešte len očakávajú. Je to spojené s *vykúpením tela* – ich budúcou záchranou pred slabosťami a súženiami tohto života (viď 8:17), keď pri Kristovom návrate dostanú *oslávené* telá podľa Kristovho *obrazu* (viď 8:29-30; 1K 15:49; F 3:21). Zatiaľ im Boh dal *Ducha synovstva* (8:15) ako *prvotinu* svojho spasiteľného požehnania (8:23) a ako *závdavok* či záruku toho, že celú „úrodu“ požehnania dostanú neskôr v nebi (2K 1:21-22; 5:1-5; E 1:13-14; 4:30).

‡ **nevieme, za čo sa máme modliť (8:26)** Veriaci sa majú modliť v každej situácii (viď F 4:6-7) a samozrejme i vtedy, keď sú sužovaní a *slabí* (viď 8:17). Nemôžu však vedieť, čo konkrétne Boh v danej situácii chce urobiť, a preto *nevedia, za čo, či*

- 27 A Ten, ktorý skúma srdcia, vie, čo má Duch na mysli, že sa totiž tak prihovára za svätých, ako Boh chce.
- 28 A my vieme, že milujúcim Boha, povolaným podľa rady (Božej), všetky veci slúžia na dobro.*
- 29 Lebo ktorých (Boh) vopred poznal,[†] tých aj predurčil[‡] na podobu obrazu svojho Syna, aby On bol prvorodený medzi mnohými bratmi.
- 30 A ktorých predurčil, tých aj povolal;[§] a ktorých povolal, tých aj ospravedlnil, a ktorých ospravedlnil, tých aj oslávil.**
- 31 Čo teda povedať na to? Keď Boh za nás, kto proti nám?
- 32 Ten, ktorý neušetril vlastného Syna, ale vydal Ho za nás všetkých, ako by nám nedaroval s Ním všetko?
- 33 Kto bude žalovať na vyvolených Božích? Je to Boh, ktorý ospravedľňuje.
- 34 Kto ich odsúdi? Je to Kristus, ktorý umrel, ba i z mŕtvych vstal, je po pravici Božej a prihovára sa aj za nás.
- 35 Kto nás odlúči od lásky Kristovej? Súženie alebo úzkosť, prenasledovanie alebo hlad, nahota, nebezpečenstvo alebo meč?
- 36 Ako je napísané: Pre Teba sme usmrcovaní celý deň, pokladajú nás za ovce na zabitie.
- 37 Ale v tomto všetkom slávne víťazíme skrze Toho, ktorý si nás zamiloval.

ako sa modliť. Vtedy im Duch Svätý zvlášť *prichádza na pomoc a prihovára sa za nich* vždy v súlade s vôľou Otca. Keď vo viere prijímajú svoje slabosti, Boh v nich dokazuje svoju silu (viď 2K 4:7-18; 12:5-10).

* **všetky veci slúžia na dobro. Lebo...** (8:28-29) Boh suverénne používa *všetko* – aj choroby a súženia – na *dobro* kresťanov, *lebo* ich *predurčil* na večnú *slávu* (8:29-30; viď 5:3-5; 8:17-18,23; E 1:11). [T]oto terajšie bremeno súženia *získa* nám *nesmiernu bojnoscť večnej slávy, keď nehľadíme na viditeľné, ale na neviditeľné* (2K 4:17).

† **ktorých vopred poznal** (8:29) Boh *vopred* – od počiatku – *poznal* (*proginōskō*) veriacich v Krista a podľa toho ich *predurčil* na to, aby mali podiel na Kristovej sláve v nebi (viď 8:23; 9:23; E 1:4-5).

‡ **tých aj predurčil** (8:29) Pavol používa slovo *predurčiť* (*prohorizō*) päťkrát, a to vždy v súvislosti s Božím plánom *osláviť* kresťanov v nebi (8:30; 1K 2:7; E 1:5,11). Jediný ďalší verš v NZ, ktorý obsahuje toto slovo, hovorí, že Kristova smrť bola tiež predurčená (Sk 4:28; viď Sk 2:23). Myšlienka, že Boh na začiatku chcel a naplánoval všetko, čo sa stane, napr. vzbury Satana a Adama, všetky zverstvá ľudských dejín ako aj rozhodnutia jednotlivcov odmietnuť evanjelium, nepatrí do biblického významu predurčenia.

§ **tých aj povolal** (8:30) *Povolanie* (*kaleō*) neznamena, že Boh dá iba niektorým ľuďom schopnosť uveriť, ale že dá všetkým, ktorí uveria, novú identitu, novú budúcnosť a nové povinnosti. Boh *povolal* veriacich zo sveta ako svoj vyvolený ľud (1:6-7; 9:24-25; 1K 1:9) do slávnej nádeje (E 1:18; 4:4; 1Te 2:12) a posväteného života (G 5:13; 1Te 4:7; 2T 1:9).

** **tých aj oslávil** (8:30) Často opakované zámená *tých* a *ktorých* v 8:29-30 ukazujú, že Pavol po celý čas hovorí o tom istom počte kresťanov, teda o nich všetkých. Všetci, ktorí boli Bohom *vopred poznaní*, boli Ním aj *predurčení*, *povolani*, *ospravedlnení* a *oslávení*. Od začiatku až do konca je každý úd Kristovho tela úplne v bezpečí v Otcových rukách (viď 5:10; 8:39).

38 Lebo som presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomnosť, ani budúcnosť, ani mocnosti,
39 ani vysokosť, ani hlbokosť, ani nijaké iné stvorenstvá nemôžu nás odlúčiť od lásky Božej,* ktorá je v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi.

Kapitola 9

1 Pravdu hovorím v Kristovi, neklamem! Svedkom je mi moje svedomie v Duchu Svätom,
2 že mám veľký žiaľ a neprestajnú bolesť v srdci.
3 Lebo želal by som si, aby som radšej ja bol zavrhnutý od Krista miesto svojich bratov, svojich pokrvných podľa tela,
4 ktorí sú Izraelci,[†] a im prináleží synovstvo, sláva, zmluvy, im bol daný zákon, služba Božia i zaslúbenia;
5 ich sú otcovia a z nich je Kristus podľa tela, Boh nad všetkým, požehnaný naveky. Amen.
6 Ale to neznamená, že slovo Božie vyšlo nazmar.[‡] Lebo Izraelom nie sú všetci, ktorí sú z Izraela;
7 ani deťmi nie sú všetci, pretože sú potomstvom Abrahámovým; ale: Tí, čo sú z Izáka, budú sa volať tvojím potomstvom.
8 To znamená: nie deti podľa tela sú deťmi Božími, ale deti podľa zaslúbenia sú počítané za potomstvo (Abrahámovo).
9 Lebo toto je slovo zaslúbenia: O tomto čase (o rok) prídem a Sára bude mať syna.
10 A nielen to, ale aj keď Rebeka bola tehotná od jedného (muža), Izáka, nášho otca,
11 a keď sa jej ešte nenarodili (synovia), ani nespravili nič dobré ani zlé, aby zostala v platnosti rada Božia, tá podľa vyvolenia
12 a závislá od Toho, ktorý povoláva, a nie od skutkov, bolo jej povedané: Starší bude slúžiť mladšiemu,

* **nemôžu nás odlúčiť od lásky Božej (8:39)** Ide tu o Božiu lásku k veriacim, nie o lásku veriacich k Bohu: *v tomto všetkom slávne víťazíme skrze Toho, ktorý si nás zamiloval* (8:37). Nech sa stane čokoľvek, kresťania si môžu byť vždy istí, že sú Bohom milovaní, pretože sú *v Kristovi*, Jeho milovanom Synovi. Od Jeho lásky ich nemôže nič v celom vesmíre nikdy *odlúčiť*.

[†] **Izraelci (9:4)** Kapitoly 9–11 sú o *Izraelcoch* a následkoch ich *nevernosti* (2:4; 3:3). Nie sú odbočením od ústrednej témy alebo dodatkom k nej, ale práve cieľom, ku ktorému všetko speje. Všetky hlavné lúče pravdy z predošlých kapitol – rovnaká vina Židov a pohanov (1–3), ospravedlnenie z milosti bez skutkov (3–4), oslobodenie od zákona (5–8) – sú tu pospájané do dúhy, kde v plnom jase vidno úžasnú Božiu zvrchovanosť (9:6-21), *milosrdenstvo* (9:22-24; 11:28-32) a *múdrost'* (11:33-36) pri zjavení *tajomstva* o *zatvrdení* Izraela a *vštepení* pohanov do *olivy* Božej priazne (11:13-27).

[‡] **to neznamená, že slovo Božie vyšlo nazmar (9:6)** Hoci Izrael hromadne odmietol Krista (viď 10:2,21), *slovo Božie* nezlyhalo, lebo *zvyšok* uveril, ako Pavol neskôr vysvetľuje (9:27; 11:5).

13 ako je napísané: Jákoba som si zamiloval, Ezava však znenávidel.*
 14 Čo teda povieme? Či nie je nespravodlivosť u Boha? Vôbec nie!
 15 Veď hovorí Mojžišovi: Zmilujem sa nad tým, komu som milostivý, a zľutujem sa nad tým, s kým mám zľutovanie.
 16 Nezáleží teda na tom, kto chce, ani na tom, kto beží, ale na Bohu, ktorý sa zmilúva.
 17 Lebo Písmo hovorí faraónovi: Nato som ťa povolal do života,[†] aby som na tebe dokázal svoju moc a aby sa moje meno rozhlasovalo po celej zemi.
 18 Tak teda: nad kým chce, sa zmilúva, a koho chce, zatvrdzuje.[‡]
 19 Povieš mi azda: Prečo teda ešte karhá? Veď kto sa protiví Jeho vôli?
 20 Ale ktože si ty, človeče, že odvrávaš Bohu? Či dielo môže povedať majstrovi: Prečo si ma tak spravil?
 21 Či hrnčiar nemá moc nad hlinou, aby z tej istej hmoty sformoval jednu nádobu ku cti, druhú ku hanbe?
 22 Čo teda, keď Boh, chcúc dokázať hnev a oznámiť svoju moc, nádoby hnevu, pripravené na zahynutie,[§] znášal s trpezlivosťou veľkou aj preto,

* **Jákoba som si zamiloval, Ezava však znenávidel (9:13)** Proroctvo v 1M 25:23 o Božom pláne požehnať Jákoba namiesto Ezava sa predovšetkým týka *dvoch národov* a *dvoch kmeňov*, nielen Jákoba a Ezava osobne. Predtým, ako sa narodili, sa Boh rozhodol, že potomkovia Ezava budú *slúžiť* potomkom Jákoba. Takisto výrok v Mal 1:1-3, napísaný cca 1500 neskôr, sa týka hlavne ich potomkov: Boh *miluje* Izraelitov, potomkov *Jákoba*, ale *nenávidí* bezbožných Edomitov, potomkov *Ezava*.
[†] **Nato som ťa povolal do života (9:17)** Sloveso preložené ako *povolat' do života* (*exegeirō*) znamená *vyzdvihnúť* a vzťahuje sa nie na faraónovo narodenie, ako naznačuje preklad, ale skôr na jeho vyvýšenie do pozície moci. Boh tohto už krutého, neveriaceho muža (viď 2M 3:19; 5:1-2) posadil na egyptský trón a pre krátky čas *zatvrdil*, aby tvrdošijne odmietal prepustiť Izraelitov z otroctva, a to aj navzdory strašným ranám (pre podobný prípad viď 5M 2:26-30). Tu nejde o to, že Boh sa na počiatku rozhodol dať vieru na spasenie len určitým jednotlivcom (napr. Izákovi, Jákovovi) a zatradiť ostatných (napr. Ezava, faraóna).
[‡] **koho chce, zatvrdzuje (9:18)** Príklady Božieho *zmilúvania* a *zatvrdzovania* v minulosti (viď 9:6-17) svedčia o Jeho priazni voči Izraelu. Teraz však Boh *zatvrdil* Izrael. Už len niektorí Židia, a nie celý národ, patria k Božiemu vyvolenému ľudu a pohaniam sú objektom Jeho špeciálnej priazne (viď Úvod; 9:22; 11:7,11,17,25). Pán ako zvrchovaný *hrnčiar* má právo takto zaobchádzať s ľudskou *hlinou* (9:19-21) a nikto Ho v tom nemôže ovplyvniť (9:16). Jeho vôľa, a nie vôľa človeka, je zvrchovaná.
[§] **nádoby hnevu, pripravené na zahynutie (9:22)** Tieto *nádoby hnevu* sú konkrétne Židia, ktorí odmietli zvesť o spasení z milosti bez skutkov (viď 10:2), a preto sú na ceste k Božiemu *hnevliavému* súdu (2:5), *pripravení na zahynutie* (9:22; viď 2K 2:15), *zatvrdení* (11:7) a *vylovení* (11:17). Boh však zadržáva svoj hnev a *znáša* ich s *trpezlivosťou veľkou*. Robí to preto, aby vyjaval svoju slávu *na nádobách milosrdenstva* či veriach (9:23-24; viď 8:29-30) a aj preto, aby dal Židom viac času na *pokánie* (2:4). Tak ako *deti hnevu* môžu uveriť a stať sa deťmi Boha (E 2:3-9), tieto *nádoby hnevu* ešte môžu uveriť a stať sa *nádobami milosrdenstva*. Práve po tom Pavol vášnivo túži (9:1-5; 10:1; 11:14) a Boh tiež (2:4; 11:11-12,23-32; viď 1Ti 2:4-6; 2P 3:9).

23 aby vyjaval bohatstvo svojej slávy na nádobách milosrdenstva, vopred pripravených na slávu,
 24 na nás, ktorých aj povolal nielen zo Židov, ale aj z pohanov?
 25 Ako aj v knihe Ozeášovej hovorí: * Pomenujem si ľudom, čo mi nebolo ľudom, a milovanou, ktorá nebola milovaná;
 26 a: Na tom mieste, kde im bolo povedané: Nie ste mojím ľudom, budú pomenovaní synmi Boha živého.
 27 A Izaiáš volá nad Izraelom: Keby synov izraelských bolo ako piesku morského, (len) zvyšky budú zachránené;
 28 lebo Pán dokonale a rýchle vykoná súd na zemi.
 29 Ako aj Izaiáš predpovedal: Keby nám Pán zástupov nebol zanechal potomka, boli by sme ako Sodoma a podobní Gomore.
 30 Čo teda povedať? Že pohania, ktorí sa nesnažili o spravodlivosť, prijali spravodlivosť, a to spravodlivosť z viery;
 31 ale Izrael, ktorý sa snažil o zákon spravodlivosti, nedospel k zákonu.
 32 Prečo? Preto, že nie z viery, ale akoby zo skutkov (chceli dosiahnuť spravodlivosť). Narazili na kameň úrazu,
 33 ako je napísané: Ajhľa, kladiem na Sione kameň úrazu a skalú pohoršenia, a kto verí v Neho, nebude zahanbený.

Kapitola 10

1 Bratia, túžbou môjho srdca a prosbou k Bohu za nich je, aby boli spasení.
 2 Lebo vydávam im svedectvo, že horlia za Boha,[†] ale nie podľa správneho poznania;
 3 keďže nepoznajú spravodlivosť Božiu a snažia sa uplatňovať svoju, nepoddali sa spravodlivosti Božej.
 4 Koniec zákona je totiž Kristus,[‡] aby sa spravodlivosti dostalo každému veriacemu.

* **Ako aj v knihe Ozeášovej hovorí (9:25)** Ozeáš prorokoval, že Boh na čas odmietne Izrael pre jeho vzburu a potom ho prijme znovu (O 1–2). Pavol to však vzťahuje na terajších pohanských kresťanov. V 9:24 vyhlasuje, že Boh v súčasnosti *povoláva ľudí nielen zo Židov, ale aj z pohanov* a potom hneď dodá, že *aj (ka)* Ozeáš to *hovorí*. Pohania pôvodne *neboli* Božím ľudom, ale teraz vďaka Božej milosti v Kristovi sú *synmi Boha živého*. Pavol často cituje pasáže o Izraeli zo SZ a cez ne analogicky vysvetľuje, čo Boh robí dnes v Cirkvi (viď [1:17](#); [9:13](#); [10:8,13,19](#); [11:26](#); [15:8](#)). Tým však neanuluje pôvodný význam textov SZ. NZ totiž často potvrdzuje, že Boh v budúcnosti obnoví Izrael a Jeruzalem a požehná Židov tak, ako to proroci predpovedali (viď Úvod; M 19:27-28; Sk 3:17-26; Zj 7:4-8; 21:10-12).

[†] **horlia za Boha (10:2)** Mnohí židia vtedy *horlili za Boha* (viď Sk 22:3; 26:7; G 1:14; F 3:6), ale *nepoddali sa Jeho spravodlivosti* (10:3) – spoliehali sa na svoje *skutky*, a nie na Krista samotného (9:30-32; viď [3:3](#); 10:21; 11:20). Náboženská horlivosť, aj keď úprimná, je zlá, ak nie je *podľa správneho poznania* evanjelia.

[‡] **Koniec zákona je...Kristus (10:4)** Výsledkom Kristovej obete sa *zákon skončil* ako meradlo Božej spravodlivosti a bol *zbavený platnosti* (E 2:14-16; viď Úvod; K 2:13-14). Veriaci v Krista sú preto dnes spravodliví *bez zákona a bez skutkov* ([3:21,28](#)) a nie sú *pod zákonom* ([6:14](#)) a medzi nimi *nieto rozdielu* (10:12; viď [3:9](#)).

5 Veď Mojžiš píše, že človek, ktorý činí spravodlivosť, tú zo zákona, živý bude v nej.

6 Ale spravodlivosť z viery takto vraví: Nehovor v srdci: Kto vstúpi do neba? to jest Krista zniest'.

7 Alebo: Kto zostúpi do priepasti? To jest Krista vyviest' spomedzi mŕtvych.

8 Ale čo hovorí Písmo? Blízko teba je slovo,* v tvojich ústach a v tvojom srdci; to je slovo viery, ktoré kážeme.

9 Ak ústami vyznávaš Pána Ježiša a v srdci veríš, že Ho Boh vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený;†

10 lebo srdcom veríme na spravodlivosť a ústami vyznávame na spasenie.

11 Písmo totiž hovorí: Ktokoľvek verí v Neho, nebude zahanbený.

12 Nieto teda rozdielu medzi Židom a Grékom. Lebo všetci majú toho istého Pána, bohatého pre všetkých, ktorí Ho vzývajú.

13 Každý človek totiž, ktorý by vzýval meno Pánovo, bude spasený.‡

14 Ale ako budú vzývať Toho, v koho neuverili? A ako uveria v Toho, koho nepočuli? A ako počujú bez kazateľa?

15 A ako budú kázať, ak nie sú poslaní? Ako je napísané: Aké vzácne sú kroky tých, čo ako evanjelium zvestujú pokoj a dobré veci!

16 Ale nie všetci uposlúchli evanjelium.§ Lebo Izaiáš hovorí: Pane, kto uveril nášmu kázaniu?

17 Teda viera je z počúvania skrze slovo Kristovo.**

18 Spytujem sa však: Či nepočuli? Ale áno: Po celej zemi rozišiel sa ich hlas a až do končín sveta ich reč.

19 Ale spytujem sa: Či nepochopil Izrael? Mojžiš prvý hovorí: Urobím vás žiarlivými* na tých, čo nie sú národom, oproti nerozumnému národu popudím vás k hnevu.

Tieto pravdy súvisiace s koncom zákona a Božou novou *správou milosti* (E 3:2) nemohli byť zjavené pred Kristovou smrťou a jedine Pavol o nich hovorí.

* **Blízko teba je slovo (10:8)** 5M 30:11-13 hovorí, že Božie prikázania nie sú *nedostupné* alebo *príliš ďaleké*, aby ich Izrael poslúchal. Pavol to však vzťahuje na *slovo viery* – radostnú zvesť o Kristovej smrti a vzkriesení – ktoré on káže. Pavlove citácie zo SZ vid' 9:25.

† **Ak ústami vyznávaš... budeš spasený (10:9)** Je blízka súvislosť medzi výrazmi *ústami vyznávať Pána* a *vzývať meno Pánovo* (10:13); jedno aj druhé vedie k *spaseniu*. Myslí sa tu teda vyznávanie viery pred Bohom, a nie pred ľuďmi (vid' F 2:10-11). Žiadať pre spasenie krst alebo hocijaký iný verejný akt by znamenalo spasenie zo skutkov, čo je proti evanjeliu (vid' 3:28; 6:3).

‡ **Každý človek totiž (10:13)** J1 3:5 (2:32 v Kralickej Biblii) hovorí, že verní Židia na vrchu Sion a v Jeruzaleme uniknú Božiemu trestu, keď príde *veľký a brozný deň Hospodinov*. Pavol to však používa ako potvrdenie toho, že dnes všetci ľudia – Židia aj pohania, či v Jeruzaleme, alebo kdekoľvek – získajú večný život cez vieru v Krista. Pavlove citácie zo SZ vid' 9:25.

§ **Ale nie všetci uposlúchli evanjelium (10:16)** *Uposlúchnuť evanjelium* znamená *uveriť* mu, ako to ukazuje nasledujúci citát: *Pane, kto uveril nášmu kázaniu?* (vid' 1:5). Pavol kázal Židom všade, *až do končín sveta* (10:18), ale mnohí neuverili (vid' 10:2).

** **viera je z počúvania skrze slovo Kristovo (10:17)** Grécky text znie: *viera je z počúvania, a počúvanie skrze slovo Kristovo*.

20 Potom Izaiáš má odvahu povedať: Dal som sa nájsť tým, čo ma nehľadali, a zjavil som sa tým, čo sa nepýtali na mňa.

21 Ale Izraelovi hovorí: Celý deň som vystieral ruky po nepovoľnom a vzdorovitom ľude.

Kapitola 11

1 Spytujem sa teda: Či Boh zavrhol svoj ľud? Vôbec nie! Veď aj ja som Izraelita, z potomstva Abrahámovho, z kmeňa Benjamínovho!

2 Nezavrhol Boh svoj ľud, ktorý vopred poznal. Či neviete, čo hovorí Písmo o Eliášovi, ako žaluje Bohu na Izrael?

3 Pane, pobili Tvojich prorokov, zbúrali Tvoje oltáre; ja jediný som ostal, a siahajú na môj život.

4 Ale čo mu hovorí odpoveď Božia: Ponechal som si sedemtisíc mužov, ktorí nesklonili kolena pred Baalom.

5 Tak teda aj v terajšom čase zostali zvyšky podľa vyvolenia z milosti.

6 A keď z milosti, tak nie zo skutkov,[†] ináč by milosť nebola milosťou.

7 Čo teda? Izrael nedosiahol, za čím sa snaží, ale vyvolení dosiahli; ostatní však boli zatvrdení,[‡]

8 ako je napísané: Dal im Boh ducha omámenia; oči, aby nevideli, uši, aby nepočuli až do dnešného dňa.

9 Aj Dávid hovorí: Nech im vlastný stôl bude osídлом a pascou, príčinou pádu a odplatou;

10 nech sa im zatemnia oči, aby nevideli, a chrbát nech im je zhrbený ustavične.

11 Spytujem sa teda: Či sa potkli, aby padli? Vôbec nie! Ale ich poklesnutím dostalo sa pohanom spasenia,[§] aby sa v nich (Židoch) vzbudila žiarlivosť.

* **Urobím vás žiarlivými (10:19)** 5M 32:21 hovorí, že pohanovia budú nástrojmi Božieho trestu pre Izrael. Pavol to však aplikuje na terajšiu rolu pohanov ako nástrojov Božieho požehnania pre Izrael: Boh preukazuje zvláštnu milosť pohanom, aby vyvolával u Židov *žiarlivosť* a túžbu po spasení (viď 11:11,14,26,30-32). Pavlove citácie zo SZ viď 9:25.

[†] **keď z milosti, tak nie zo skutkov (11:6)** Spasenie je len z milosti, nie z milosti aj skutkov spolu. Viera je preto jeho jedinou podmienkou (viď 3:28; 4:5,16). Mnohé grécke rukopisy na konci 11:6 majú ešte tieto slová: *A ak zo skutkov, tak to nie je z milosti, ináč skutok by nebol skutkom* (viď Roháčkov preklad).

[‡] **vyvolení dosiahli; ostatní...boli zatvrdení (11:7)** Toto *vyvolenie* a *zatvrdenie* sa týka konkrétne *Izraela* a bolo to výsledkom reakcie Izraelitov na evanjelium, nie príčinou ich reakcie. *Zvyšky* Židov, ktoré ako Pavol uverili v Krista, si Boh vyvolil a dal im dar spravodlivosti (11:1-5), kým *ostatných*, ktorí sa spoliehali na svoje skutky (viď 10:2), *zatvrdil* ešte viac v ich vzdore proti pravde (viď 1:24). Toto *zatvrdenie* však neznamená pre nich isté zatratenie, lebo ešte stále môžu uveriť a byť spasení (viď 9:22; 10:1,19; 11:14,26).

[§] **ich poklesnutím dostalo sa pohanom spasenia (11:11)** Väčšina Židov v každom meste *sa potkla* tým, že odmietla evanjelium. Boh ich preto *zatvrdil* (11:7) a začal prejavovať mimoriadnu priazeň *pohanom* (viď 11:17). Lukáš v Skutkoch zaznamenáva historický vývoj tohto významného prechodu v Božom pláne, keď Boh sa od Izraela postupne odvrátil a k pohanom sa cez Pavla *obrátil*: *Najprv vám*

12 A keď je ich poklesnutie bohatstvom sveta a ich úpadok bohatstvom pohanov, o čo viac ich plnosť?!

13 Vám, (bývalým) pohanom, však hovorím: Nakoľko som apoštolom pohanov, zvelebujem svoju službu,*

14 či by som nevzbudil žiarlivosť u tých, čo sú moji podľa tela, a nezachránil niektorých z nich.

15 Lebo keď už ich zavrhnutie bolo svetu zmierením, čím bude ich prijatie, ak nie životom zo smrti?!

16 A keď sú prvotiny cesta sväté, (sväté je) aj cesto; a keď je koreň svätý, (sväté sú) aj ratolesti.

17 A ak niektoré z ratolestí boli vylomené,[†] a ty, aj keď si planou olivou, bol si vštepený do nich a stal si sa spoluúčastníkom šťavy z koreňov olivy -

18 nevystatuj sa nad ratolesti. Ak sa však vystatuješ (nezabúdaj), že nie ty nesieš koreň, ale koreň teba.

19 Povieš azda: Ratolesti boli vylomené, aby som ja bol vštepený?

20 Dobre. Vylomené boli pre neveru, a ty si obstál vierou. Nenamýšľaj si, ale sa boj!

21 Lebo keď Boh neušetril prirodzené ratolesti, neušetrí ani teba.

22 Hľaď teda na dobrotu a na prísnosť Božiu; na tých, ktorí padli, sa vzťahuje Božia prísnosť, na teba sa však vzťahuje Božia dobrota - ak zotrváš v dobrote; inak budeš aj ty odťatý.

23 Oni však ak nezotrvejú v nevere, budú vštepení. Lebo Boh má moc zase ich vštepiť.

24 Veď keď si ty bol odťatý z prirodzenej planej olivy a proti prírode vštepený do šľachtenej olivy: o čo viac oni, prirodzené (ratolesti), budú vštepení do vlastnej olivy!

25 Lebo aby ste si nenamýšľali, bratia, nechcem, aby ste nepoznali tajomstvo, že časť Izraela stala sa zatvrdilou[‡] dovtedy, kým nevojde plnosť pohanov.

sme museli kázať slovo Božie; ale keď ho zavrhnúte a nepokladáte sa za hodných večného života, ajhľa, obraciame sa k pohanom (Sk 13:44-51; viď 18:5-6; 22:17-21; 28:23-28).

* **som apoštolom pohanov (11:13)** Slovo *som* je v gréckom texte zdôraznené: *egō eimi* = ja som. Boh povolal Pavla za hlavného apoštola pohanov a zjavil mu tajomstvo o novej správe milosti pre pohanov v súčasnej dobe (E 3:1-13; viď Úvod; 16:25-26).

† **niektoré z ratolestí boli vylomené (11:17)** V tejto metafore *oliva* predstavuje miesto špeciálnej Božej *dobroty* či priazne (11:22), ktoré pôvodne patrilo celému Izraelu a poskytovalo mu mnoho výhod (3:1-2; 9:4-5; viď Úvod). Teraz však niektoré z *prirodzených* židovských *ratolestí* boli *vylomené* pre *neveru* (*apistia*) – pre odmietnutie Krista (11:20-21; viď 10:2). Namiesto nich Boh *proti prírode* – nie podľa *zmlúv* a *zasľúbení* (9:4; viď E 2:12) – hromadne *vštepil* pohanov, lebo *obstáli vierou* – prijímali evanjelium vo väčšom počte ako Židia (11:18). Pavol tu hovorí k pohanom všeobecne ako ku skupine – *dostalo sa pohanom spasenia...bohatstvom pohanov...Vám pohanom hovorím...som apoštolom pohanov* (11:11-13) – a varuje im, že sa nesmú *potknúť* v nevere ako to urobil Izrael (11:11), inak aj oni budú *odťatí* – prídu o to nové výsadné postavenie (11:22). A Izrael ho môže znovu získať (11:23-24). O možnosti straty spasenia pre jednotlivých veriacich sa tu nehovorí. Boží dar života nemožno nikdy stratiť (viď 11:29).

‡ **časť Izraela stala sa zatvrdilou (11:25)** Podľa Božej zmluvy s Abrahámom budú Židia raz kanálom požehnania pre všetky národy (viď Úvod). V súčasnosti však

26 A tak celý Izrael bude spasený,* ako je napísané: Príde zo Siona vysloboditeľ, odvráti bezbožnosť od Jákoba;
 27 a to bude moja zmluva s nimi, keď im snímem hriechy.
 28 Podľa evanjelia sú síce nepriatelia pre vás, ale podľa vyvolenia (sú) milovaní - pre otcov.
 29 Lebo Boh neľutuje dary milosti a povolanie.†
 30 Ako ste totiž vy kedysi neposlúchali Boha, a teraz dostalo sa vám milosrdenstva pre ich neposlušnosť,
 31 tak aj oni teraz neuposlúchli, aby pre milosrdenstvo, ktoré sa vám stalo, aj im dostalo sa teraz milosrdenstva.
 32 Lebo zavrel Boh všetkých do neposlušnosti, aby sa nad všetkými zmiloval.
 33 Ó, hlbokosť bohatstva, múdrosti a známosti Božej!‡ Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy a nepochopiteľné cesty Jeho.
 34 Veď kto poznal myseľ Pánovu, alebo kto Mu bol radcom?
 35 Alebo kto prv dal Jemu, aby mu bolo treba odplatiť?
 36 Lebo z Neho, skrze Neho a pre Neho je všetko. Jemu sláva naveky. Amen.

Kapitola 12

Boh *zavrtil časť* Izraela pre ich neveru (viď 11:7) a ich miesto duchovnej priazne dal pohanom (viď 11:11,17). Pohanské národy sú teraz kanálom požehnanja pre Židov a ním aj zostanú, *kým nevojde plnosť pohanov* – kým sa nedosiahne určený počet spasených pohanov (viď 10:19; 11:26; 11:30-32). Pravda o zatvrení Izraela je *tajomstvom* (mystērion) či novým zjavením, ktoré Boh dal Pavlovi (viď Úvod; 16:25-26).

* **A tak celý Izrael bude spasený (11:26)** Pavol tu možno má na mysli Izraelovo národné *spasenie*, keď Pán ich v budúcnosti vyslobodí z jarma nepriateľov, odpustí im hriechy a požehná ich hojne v zaslúbenej zemi (viď Úvod). O tom často hovorili proroci, ktorých tu Pavol voľne cituje (Iz 59:20-21; Jer 31:31-34). Avšak smerovanie jeho argumentácie v bezprostrednom kontexte ako aj významné úvodné slová *a tak* (kai houtōs) naznačujú, že má na mysli spôsob, akým Židia budú zachránení v terajšom období: keď uvidia, že Boh preukazuje mimoriadne *milosrdenstvo* pohanom, budú *žiarliť* a potom uveria aj oni (10:19). Z tohto pohľadu: 1, *celý Izrael* znamená celkový počet *zvyškov* veriacich Židov v súčasnosti (9:27), 2, *spasenie* znamená osobnú záchranu pred hriechom a jeho večným trestom, ako všade inde (viď 1:16; 5:9-10; 8:24; 9:27; 10:1,9-10,13; 11:11,14) a 3, zjavenie *vysloboditeľa* sa vzťahuje na Pánov prvý príchod ako obetný Baránok, nie na Jeho druhý príchod ako slávny Kráľ. Pavlové citácie zo SZ viď 9:25.

† **Boh neľutuje dary milosti a povolanie (11:29)** Keď Boh raz dá *dar* alebo *povolanie*, nikdy si to nerozmyslí a nevezme späť. Viac o istote daru spasenia viď 5:10; 8:29-30,39.

‡ **Ó, hlbokosť bohatstva múdrosti...Božej! (11:33)** Každý, kto prijal Božie spasiteľné *milosrdenstvo* v Kristovi (11:31), nech velebí Boha za Jeho nesmiernu *múdroosť*, ktorú ukázal zjavením svojho nového diela milosti medzi pohanmi (viď 11:25; E 3:8-11).

1 Prosím vás teda, bratia, pre milosrdenstvo Božie, vydávajte svoje telá v živú, svätú, Bohu príjemnú obeť,* vašu rozumnú službu Bohu.

2 A nepripodobňujte sa tomuto svetu,† ale premeňte sa obnovením mysle, aby ste vedeli rozpoznať, čo je vôľa Božia, totiž, čo je dobré, milé a dokonalé.

3 Lebo mocou milosti, ktorá je mi daná, hovorím každému medzi vami, aby si nemyslel o sebe viac ako treba, ale aby skromne zmýšľal, ako Boh komu udelil mieru viery.

4 Lebo ako v jednom tele máme mnoho údov, ale všetky údy nevykonávajú tú istú činnosť,

5 tak aj my mnohí sme jedno telo v Kristovi‡, jednotlivito však sme si navzájom údmi.

6 Keďže však máme rozličné dary podľa milosti, ktorá nám je daná: kto má prorocko, nech (ono) súhlasí s vierou;

7 kto dar služby, nech slúži; kto dar vyučovania, nech vyučuje;

8 kto dar napomínania, nech napomína; kto dáva, (nech dáva) z úprimnosti; kto je predstavený, nech je horlivý; kto činí milosrdenstvo, nech je ochotný.

9 Láska nech je bez pokrytectva! Zošklivujte si zlé, pridržajte sa dobrého!

10 Naklonení v bratskej láske, predbiehajte sa navzájom v úctivosti,

11 nebuďte leniví v horlivosti, duchom vrúcni, slúžte Pánovi;

12 vesel'te sa v nádeji, v súžení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí,

13 k potrebám svätých ochotní, k hosťom pohostinní.

14 Dobrorečte tým, čo vás prenasledujú,§ dobrorečte a nezlorečte!

15 Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi!

16 Buďte vospolok jednomyseľní, nebuďte namyslení, ale majte porozumenie pre nízko postavených; nebuďte múdri len pre seba.

17 Nikomu sa neodplácajte zlým za zlé; starajte sa o dobré pred všetkými ľuďmi.

18 Ak je možné, nakoľko je na vás, majte pokoj so všetkými ľuďmi,

* **vydávajte svoje telá v živú...obeť (12:1)** Božie *milosrdenstvo* (viď 11:30-32) má viesť kresťanov k tomu, aby sa *vydávali* Bohu ako *živá obeť* – neustále dávali svoje telá ako *nástroje spravodlivosti* (6:11). Po takej *službe* či uctievaní Boh najviac túži.

† **Nepripodobňujte sa tomuto svetu (12:2)** Veriaci *sa* nemajú *pripodobňovať* tomuto zlému *svetu* či veku (*aiōn*), z ktorého ich Kristus oslobodil (viď G 1:4; E 2:1-6). Namiesto toho *sa* majú *premieňať obnovením mysle* – riadiť sa stále Božím slovom a podriaďiť mu všetky svoje myšlienky, túžby, hodnoty a ciele.

‡ **sme jedno telo v Kristovi (12:5)** Pavol mnohokrát hovorí o Cirkvi ako o *tele* (viď 1K 12:12-31). Vyjadruje tým jednotu kresťanov a ich vzájomnú závislosť. Každý *úd* má zvláštne schopnosti a je potrebný. Preto majú *zmýšľať* o sebe *skromne* (12:3) a aktívne slúžiť ostatným (12:6-8).

§ **Dobrorečte tým, čo vás prenasledujú (12:14)** Kresťania majú *dobrorečiť* a konať dobro všetkým vediac, že Boh sa raz spravodlivo *odplatí* tým, ktorí im teraz krivdia (12:19; viď 2Te 1:3-10; 1P 3:8-9). Majú preukazovať svojim nepriateľom súcitu a milosrdenstvo tak, ako to robí Boh: *On je dobrotivý aj k nevďačným a zlým* (L 6:35); *nemám záľubu v smrti bezbožného, ale v tom, že sa...odvráti od svojho spôsobu života a bude žiť* (Ez 33:11); *Pán...nechce, aby niekto zahynul* (2P 3:9); *chce, aby všetci...boli spasení* (1Ti 2:4). Aj oni raz boli Božimi *nepriateľmi*, ale On ich z lásky *zmieril* v Kristovi (5:8,10).

19 nepomstite sa, milovaní, ale ponechajte to hnevu (Božiemu) - lebo je napísané: Mne patrí pomsta, ja odplatím; hovorí Pán.

20 Naopak: ak je tvoj nepriateľ hladný, nakým ho; ak je smädný, napoj ho; lebo keď tak urobíš, žeravé uhlie zhrnieš mu na hlavu.

21 Nedaj sa premôcť zlému, ale zlé premáhaj dobrom!

Kapitola 13

1 Každá duša buď poddaná nadriadeným vrchnostiam.* Lebo nieto vrchnosti, iba ak od Boha; a tie, čo sú, sú zriadené Bohom.

2 Kto sa teda protiví vrchnosti, Božiemu zriadeniu sa protiví; a tí, čo sa protivia, priťahujú si súd.

3 Lebo vládári nie sú na postrach tým, čo dobre činia, ale tým, čo zle činia. Chceš sa nebáť vrchnosti? Čiň dobre a budeš mať chválu od nej.

4 Veď je služobníkom Božím tebe k dobrému. Ale keď zle robíš, boj sa! Lebo nie nadarmo nosí meč.† Božím služobníkom je totiž, vykonávateľom hnevu nad tým, čo zle robí.

5 Preto sa jej treba podriadiť nielen pre hnev (Boží), ale aj pre svedomie.

6 Veď preto platíte aj daň, lebo sú to Boží služobníci, práve tomuto povolaniu trvale oddaní.

7 Dávajte každému, čo ste komu podlžní: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu česť, tomu česť.

8 Nikomu nič nedlhujte, len to, aby ste sa milovali. Lebo kto blížneho miluje, naplnil zákon.

9 Veď prikázania: nescudzoložíš, nezabiješ, nepokradneš, nevydáš krivé svedectvo, nepožičaš, a ak je nejaké iné prikázanie, v tomto slove sú zhrnuté: Miluj blížneho ako seba samého.

10 Láska blížnemu zle nerobí. Plnosťou zákona je teda láska.‡

11 A toto (čítajte), keďže vidíte príhodnú chvíľu, že vám je už čas prebudiť sa zo sna. Lebo teraz je nám spasenie bližšie,* ako keď sme uverili.

* **Každá duša buď poddaná...vrchnostiam (13:1)** Boh zriadil vládne *vrchnosti* ako svojich *služobníkov* pre naše *dobro* (13:3-4). Preto sa im máme *poddať* (viď T 3:1; 1P 2:13-16) dávať *dane* (13:5-7; viď Mk 12:13-17) a *modliť sa* za nich (1Ti 2:1-3). Máme ich poslúchať vždy, pokiaľ nám nebránia konať dobro v poslušnosti voči Bohu (viď Sk 4:19-20). Nesmieme sa búriť, lebo *kto sa protiví vrchnosti, Božiemu zriadeniu sa protiví* (13:2). Povoláním kresťana nie je zvrhávať vrchnosti, ale hlásať evanjelium a žiť podľa neho.

† **Lebo nie nadarmo nosí meč (13:4)** Vládne vrchnosti majú ešte i dnes právomoc od Boha vykonávať trest smrti, aby zabránili šíreniu zla.

‡ **Plnosťou zákona je teda láska (13:10)** Izrael mal poslúchať všetky prikázania zákona, nie len tie dve *najväčšie* o láske k Bohu a blížnemu (viď Úvod; Mk 12:28-34). Dnes však kresťania *nie sú pod zákonom, ale pod milosťou* v Kristovi a sú vedení Jeho Duchom podľa nového súboru prikázaní (viď 6:14; 7:5-6). Keď budú žiť pre Krista v moci Ducha, budú milovať svojich blížnych, a tým naplňovať požiadavky zákona (viď 8:4; G 5:14). Láska vždy berie ohľad na slobodu a potreby druhých, ako to Pavol ďalej rozvíja v 14:1-15:7.

12 Noc pokročila, deň sa priblížil. Odložme teda skutky tmy a oblečme sa do výzbroje svetla.

13 Ako vo dne, slušne choďme; nie v hodovaní a opilstve, nie v smilstve a chlipnosti, nie vo sváre a v závidosti.

14 Ale oblečte sa v Pána Ježiša Krista a o telo sa nestarajte (tak, aby vznikali v ňom) zlé žiadosti.

Kapitola 14

1 Slabého vo viere[†] sa ujímajte, (a) nie, aby ste posudzovali jeho zmýšľanie.

2 Jeden verí, že môže všetko jesť; slabý je len zeleninu.

3 Kto je (všetko), nech nepohrda tým, kto neje (všetko), a kto neje (všetko), nech nesúdi toho, čo (všetko) je. Veď Boh ho prijal.

4 Kto si ty, že súdiš cudzieho sluhu? On svojmu Pánovi stojí, alebo padá. Ale bude stáť, lebo Pán má moc udržať ho.

5 Nieкто súdi, že jeden deň je viac ako druhý; iný zas súdi, že všetky dni (sú rovnaké). Len nech je každý úplne presvedčený o svojom.

6 Kto zachováva (niektorý) deň, Pánovi ho zachováva, a kto nezachováva (niektorý) deň, Pánovi ho nezachováva. A kto je (všetko), Pánovi je, lebo Bohu ďakuje; kto však neje (všetko), Pánovi neje, a tiež Bohu ďakuje.

7 Nikto z nás totiž nežije seba a nikto seba neumiera.

8 Lebo ak žijeme, Pánovi žijeme, ak umierame, Pánovi umierame. A tak či žijeme, či umierame, Pánovi sme.

9 Veď práve na to Kristus umrel a ožil, aby panoval aj nad mŕtvymi aj nad živými.

10 Prečo teda súdiš brata? Alebo ty zase, prečo pohrdaš bratom? Veď všetci sa postavíme pred súdnu stolicu Božiu,[‡]

* **Teraz nám je spasenie bližšie (13:11)** Veriaci už boli *spasení* pred vládou hriechu (viď E 2:8-9; 2Ti 1:8-10; T 3:4-5), ale ešte očakávajú *spasenie* pred vzplanutím Božieho hnevu (5:10). Keďže táto budúca záchrana je každým dňom *bližšie*, majú žiť *slušne* a aktívne bojovať proti hriechu v moci Krista (13:13-14; viď E 6:10-18; 1Te 5:1-11).

† **Slabého vo viere (14:1)** Verše 14:1–15:7 riešia spory medzi *slabými* a *silnými* veriacimi v otázkach kresťanskej slobody. *Silný* brat správne rozumie, že je *oslobodený od zákona* v Kristovi (7:6) a môže robiť všetko, čo nové prikázania milosti a Duch Svätý dovoľujú (viď 6:14; 13:10; G 5:16; T 2:11-12). *Slabý* brat však v úsilí zabraňovať hriechu a páčiť sa Bohu sa zaväzuje poslúchať určité prikázania (buď Môjžišove alebo ľudské), ktoré dnes nie sú záväzné. Preto sa napr. zdržiava *mäsa*, zachováva sobotu či iné sviatky a nepije *víno* (14:2,5,21). Hoci silný má pravdu, že všetko mäso je teraz už *čisté* a všetky dni sú *rovnako* sväté (14:5,14,20; viď 14:17; 1K 8), zákonnícke konanie slabého je prípustné, pokiaľ *nesúdi* druhých a nekoná proti svojmu svedomiu (14:3,22). A silní nesmú slabými *pohrdáť* alebo ich *zarmucovať* (14:3,15; viď 14:21).

‡ **všetci sa postavíme pred súdnu stolicu Božiu (14:10)** Hoci skutky sú pre dar spasenia vylúčené (viď 3:28), vo vzťahu k nebeskej odmene sú nevyhnutné. V nebi *všetci* spasení budú súdení a buď prijmú *odmenu*, alebo *utrpia škodu* na základe toho, ako žili na zemi (1K 3:10-15; viď 1K 9:24-27; 2K 5:10; E 6:8; 2Ti 4:7-8). Nemajú sa preto súdiť navzájom v otázkach kresťanskej slobody (14:1-9), ale majú

- 11 lebo je napísané: Akože som živý, hovorí Pán, každé koleno bude kľakať predomnou a každý jazyk bude vyznávať Boha.
- 12 Tak teda každý z nás (Bohu) vydá počet za seba.
- 13 Nesúdme sa teda navzájom, ale radšej súdte tak, aby ste bratovi nezavdali príčinu urážať sa alebo pohoršovať.
- 14 Viem, a som presvedčený v Pánovi Ježišovi, že samo osebe nič nie je nečisté. Len tomu je niečo nečisté, kto to za nečisté pokladá.
- 15 Lebo ak je tvoj brat zarmútený pre pokrm, nepokračujes podľa lásky. Neprived svojím pokrmom do zahynutia toho, za ktorého Kristus umrel.
- 16 Nech teda nebude potupované vaše dobro.
- 17 Lebo kráľovstvo Božie nie je jedenie a pitie,^{*} ale spravodlivosť, pokoj a radosť v Duchu Svätom.
- 18 Kto teda slúži Kristovi, je milý Bohu a v úcte u ľudí.
- 19 Preto snažme sa o to, čo vedie k pokoju a vzájomnému budovaniu.
- 20 Pre pokrm neskaz dielo Božie! Všetko je síce čisté, ale je na škodu človeku, ktorý ho požíva s pohoršením.
- 21 Dobre je nejest mäso a nepiť víno a nerobiť, na čom sa brat uráža.[†]
- 22 Vieru, ktorú máš, zachovaj pre seba pred Bohom. Blahoslavený, kto nesúdi sám seba v tom, čo uznáva za správne.
- 23 Kto však má pochybnosti, keď (niečo) požíva, odsúdený je[‡] preto, že to nepožíva z viery. A všetko, čo nie je z viery, je hriech.

Kapitola 15

- 1 My, silní, povinní sme teda znášať slabosti nevládných, a nie v sebe mať záľubu.
- 2 Každý z nás nech myslí na svojho blížneho, aby mu to bolo na dobro, na budovanie.

prenechať súd Bohu, ktorý jediný pozná *úmysly srdc* (1K 4:5). Tento súd sa líši od iných súdov (viď D 12:2; M 24:32–25:46; J 5:28–29; Zj 20:11–15), lebo na ňom budú prítomní len veriaci v Cirkvi a netýka sa to večného zatratenia.

^{*} **kráľovstvo Božie nie je jedenie a pitie (14:17)** *Jedenie a pitie* ako aj pôsty, soboty a iné sviatky budú súčasťou života v *kráľovstve*, ktoré založí Pán Ježiš pri svojom návrate na zem (Iz 66:23; Za 8:19; L 13:28–30; 22:18,29–30; viď Úvod). Avšak kráľovstvo, do ktorého kresťania už teraz patria (viď K 1:13), nie je pozemské a je charakterizované iba duchovnými realitami, akými sú *spravodlivosť, pokoj a radosť* (viď 15:8,27). Predpisy o jedlách a povinných pôstoch a sviatkoch nepatria do tejto ríše milosti: *Nech vás teda nikto neposudzuje ani pre jedenie a pitie, ani pre sviatky, novomesiace alebo pre soboty, veď sú len tieňom budúcich vecí* (K 2:16–17; viď G 4:9–11).

[†] **Dobre je...nerobiť, na čom sa brat uráža (14:21)** Silní sa v *láske* majú vyhýbať aktivitám, čo slabí považujú za zlé (14:15). Inak slabí *sa* môžu *urážať* či pohoršiť a upadnúť do *hriechu* (14:22).

[‡] **kto nesúdi sám seba (14:22)** Silní *súdia seba* – dokazujú, že sú vinní z hriechu – keď prekračujú hranicu slobody a *uznávajú* bezbožné správanie. Aj slabí sú *odsúdení* (viď 8:1), keď konajú *nie z viery* – bez presvedčenia, že daný čin je im pod milosťou povolený (14:23). Toto odsúdenie kresťanov sa netýka večného zatratenia.

3 Veď ani Kristus nemal záľubu v sebe, ale - ako je napísané: Potupovania tých, čo ťa hanobia, padli na mňa.

4 Lebo čokoľvek bolo napísané* nám na poučenie, bolo napísané, aby sme skrze trpezlivosť a skrze útechu Písom mali nádej.

5 A Boh trpezlivosti a útechy nech vám dá byť jednomyseľnými medzi sebou podľa Ježiša Krista,

6 aby ste jednou myslou a jednými ústami oslavovali Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista.

7 Preto prijímajte sa vospolok,† ako nás aj Kristus prijal na oslávenie Boha.

8 Hovorím totiž, že sa Kristus stal služobníkom obrezaných pre pravdu Božiu, aby potvrdil zasľúbenia‡ (dané) otcem;

9 a že pohania oslavovali Boha za milosrdenstvo, ako je napísané: Preto velebiť Ťa budem medzi pohanmi a spievať žalmy Tvojmu menu.

10 A zase hovorí (Písmo): Radujte sa, pohania, spolu s Jeho ľudom.

11 A zase: Chváľte Pána všetky národy a velebte Ho všetci ľudia.

12 A zase Izaiáš hovorí: Bude koreň Jesseho, a v Toho, kto povstane vládnuť nad národmi, budú dúfať národy.

13 Boh nádeje nech vás naplní všetkou radosťou a pokojom vo viere, aby ste sa mocou Ducha Svätého rozhojňovali v nádeji.

14 Aj ja som presvedčený o vás, bratia moji, že aj vy ste plní dobrotivosti, naplnení každou známosťou a schopní aj napomínať sa navzájom.

15 Ale napísal som vám, bratia, o niečo smelšie, rozpomínajúc sa na vás podľa milosti, ktorej sa mi dostalo od Boha:

16 aby som bol služobníkom Krista Ježiša medzi pohanmi vo svätej službe pri evanjeliu§ Božom, aby sa pohania stali príjemnou obetou posvätenou Duchom Svätým.

* **čokoľvek bolo napísané (15:4)** Písma SZ, ktoré Pavol opakovane cituje tu (15:3,9-12) a veľakrát inde, sú ešte i dnes plné *poučenia, útechy a nádeje* pre Boží ľud (viď 2Ti 3:16-17).

† **Preto prijímajte sa vospolok (15:7)** Keďže všetci veriaci patria Pánovi a boli Ním plne a bezpodmienečne *prijatí*, majú *sa* tak *prijímať* navzájom a žiť v *pokoji* i napriek rozdielnym presvedčeniam o tom, čo je povolené robiť pod milosťou (14:1,19).

‡ **aby potvrdil zasľúbenia (15:8)** Podľa Evanjelií Pán Ježiš bol poslaný predovšetkým pre *stratené ovce domu izraelského* (M 15:24), aby ich volal k *pokániu* a pripravil pre príchod *kráľovstva* (M 4:17; 10:5-7) – čas *obnovenia a napravenia všetkého* (M 19:28; Sk 3:21), keď Boh po Kristovom návrate požehná Izrael v ich zemi podľa proroctiev SZ (viď Úvod). Pavol nepopiera, že tieto proroctvá budú raz doslova naplnené. Avšak v 15:8-13 a inde, keď hovorí o *zasľúbeniach daných otcem*, zdôrazňuje iba určité duchovné požehnania, napr. odpustenie hriechov, večné *dedičstvo* a *Ducha Svätého*, ktoré veriaci pohania a Židia majú dnes spoločne v Cirkvi (viď 4:13; 15:27; G 3:14,29; E 1:13; 3:6).

§ **vo svätej službe pri evanjeliu (15:16)** Pavol bol nútený písať *o niečo smelšie* a aj *chváliť sa* ohľadom svojej *svätej* (dosl. *kňazskej*) *služby* pri zvestovaní *evanjelia* pohanom, aby si ho veriaci ctíli a poslúchali ako svojho apoštola (viď 2K 11–12). Zo všetkých apoštolov sa iba o Pavlovi v Biblii píše, že mal kňazskú službu, a to len tu. A Biblia nenaznačuje, že tú službu po ňom prevzal niekto iný. Dnes nie je

17 Vo veciach Božích môžem sa teda chváliť Kristom Ježišom.
 18 Neodvážim sa totiž hovoriť niečo, čo by Kristus na získanie pohanov k poslušnosti* nebol vykonal skrze mňa slovom a skutkom,
 19 mocou znamení a zázrakov v moci Ducha Svätého. Takže počnúc od Jeruzalema a zôkol-vôkol až po Ilýriu rozšíril som evanjelium Kristovo.
 20 A tak pokladal som si za česť zvestovať evanjelium nie tam, kde Kristus bol známy, aby som nebudoval na cudzom základe,
 21 ale ako je napísané: Tí, ktorým nič nebolo zvestované o Ňom, uvidia Ho, a tí, čo neslýchali, porozumejú.
 22 Preto som bol často hatený prísť k vám.
 23 Teraz však, keď v týchto krajoch už niet pre mňa pole práce, a od dlhých rokov prechovávam túžbu prísť k vám,
 24 (aj prídem), keď pôjdem do Španielska. Dúfam totiž, že vás pri precestovaní vidím a že ma tam odprevadíte, keď najprv trochu medzi vami pookrejem.
 25 Teraz však odchádzam do Jeruzalema v službe (tamojších svätých).
 26 Macedónia a Achája totiž uznali za dobré urobiť nejakú zbierku pre chudobných svätých v Jeruzaleme.
 27 Uznali to za dobré a sú im to aj povinné. Lebo keď sa (bývalí) pohania stali účastnými ich duchovných pokladov,[†] oni sú zase povinní poslúžiť im aj hmotnými darmi.
 28 Len čo to vykonám a zapečatím zbierku, pôjdem cez vaše mesto do Španielska.
 29 A viem, že keď prídem k vám, prídem s plnosťou požehnania evanjelia Kristovho.
 30 Proším vás, bratia, pre nášho Pána Ježiša Krista a pre lásku Ducha: spolu so mnou zápaste o mňa pred Bohom v modlitbách,
 31 aby som bol vytrhnutý (z rúk) neposlušných v Judsku a aby moja služba pre Jeruzalem bola príjemná svätým,
 32 aby som tak s radosťou prišiel k vám, ak bude vôľa Božia, a odpočinul si s vami.
 33 Boh pokoja nech je so všetkými vami. Amen.

Kapitola 16

1 Odporúčam vám Fébu, našu sestru, diakonisu v cirkevnom zbore v Kenchreách,

ani potrebné, aby špeciálna skupina duchovných neprestajne prinášala Bohu Kristovu obeť alebo odpúšťala hriechy v Kristovom mene. Pán Ježiš sám priniesol Bohu svoju obeť *raz navždy* a keď uveríme, Boh nám odpustí *všetky* hriechy (K 2:13; Žid 9:11-12; 10:10-18). Viac o Pavlovom jedinečnom apoštolstve viď Úvod; 1:1; 11:13; 16:25-26.

* **na získanie pohanov k poslušnosti (15:18)** Výsledkom Pavlovej služby bolo, že pohania *poslúchli* či uverili evanjeliu (viď 1:5).

† **účastnými ich duchovných pokladov (15:27)** V kráľovstve (viď Úvod) Izrael dostane duchovné aj materiálne požehnanie (viď Úvod; Ez 36:24-38). Avšak už dnes z milosti veriaci pohania sú *účastníkmi* niektorých z ich zasľúbených *duchovných pokladov* (viď 11:17; 15:8). Majú preto *slúžiť* chudobným Židom zo svojich *hmotných pokladov*. Vzájomná finančná podpora v núdzi buduje *rovnosť* medzi Božím ľudom a je mocným prejavom *lásky* (2K 8:13-15; 9:12-14).

- 2 aby ste ju prijali v Pánovi, ako sa patrí na svätých, a boli jej na pomoci vo všetkom, čokoľvek by od vás potrebovala. Veď aj ona pomáhala mnohým, aj mne samému.
- 3 Pozdravujte Prisku a Akvilu, mojich spolupracovníkov v Kristovi Ježišovi, ktorí vlastné hrdlá nastavili za môj život. Nielen ja sám som im vďakou zaviazaný, ale aj všetky cirkevné zbory z bývalých pohanov.
- 5 Pozdravujte aj cirkevný zbor v ich dome. Pozdravujte môjho milovaného Epaineta, ktorý prvý v Ázii uveril v Krista.
- 6 Pozdravujte Máriu, ktorá sa mnoho ustávala pre vás.
- 7 Pozdravujte Andronika a Juniasa, mojich súkmeňovcov a spoluväzňov, apoštolom pochvalne známych, ktorí sa predo mnou stali kresťanmi.
- 8 Pozdravujte Ampliáta, môjho milovaného v Pánovi.
- 9 Pozdravujte Urbana, nášho spolupracovníka v Kristovi, a môjho milovaného Stachysa.
- 10 Pozdravujte Apela, ktorý sa osvedčil v Kristovi. Pozdravujte domácich Aristobulových.
- 11 Pozdravujte Herodiona, môjho súkmeňovca. Pozdravujte domácich Narcisových, ktorí sú v Pánovi.
- 12 Pozdravujte Tryfajnu a Tryfózu, ktoré sa mnoho ustávali v Pánovi. Pozdravujte milovanú Persidu, ktorá sa mnoho ustávala v Pánovi.
- 13 Pozdravujte Rúfa, vyvoleného v Pánovi, a jeho matku, ktorá aj mne bola matkou.
- 14 Pozdravujte Asynkrita, Flegona, Hermesa, Patroba, Hermasa a bratov, ktorí sú s nimi.
- 15 Pozdravujte Filológa a Júlia Nérea a jeho sestru, Olympa i všetkých svätých, ktorí sú s nimi.
- 16 Pozdravujte sa svätým božkom. Pozdravujú vás všetky cirkevné zbory Kristove.
- 17 Prosím vás však, bratia: pozor na tých, ktorí vyvolávajú rozbroje a pohoršenia v protiklade s učením, ktorému ste sa naučili. A odvráťte sa od nich!*
- 18 Lebo takíto ľudia neslúžia nášmu Pánovi Kristovi, ale svojmu bruchu, a svojimi úlisnými a sladkými rečami zvädzajú srdcia prostých.
- 19 Lebo vaša poslušnosť stala sa známou všetkým. Radujem sa teda z vás, ale chcem, aby ste boli múdri v dobrom a neprístupní zlému.
- 20 A Boh pokoja skoro rozšliape satana pod vaše nohy. Milosť Pána Ježiša Krista nech je s vami.
- 21 Pozdravuje vás Timoteos, môj spolupracovník, a Licius, Jáson, Sosypatros, moji súkmeňovci.
- 22 Pozdravujem vás v Pánovi ja, Tertius, ktorý píšem (tento) list.
- 23 Pozdravuje vás Gajus, hosť môj a celého cirkevného zboru. Pozdravuje vás Erastos, mestský šafár, a brat Kvartos.
- 24 Milosť Pána Ježiša Krista nech je so všetkými vami. Amen.

* **A odvráťte sa od nich! (16:17)** Šírili sa učenia, ktoré boli v protiklade s Pavlovým učením o evanjeliu (viď [6:17](#)) a vyvolávali zmätok a rozbroje. Preto Pavol prikazuje zborom, aby sa od hlásateľov tých falošných učení odvrátili (viď G 1:6-9; 4:28-30; 5:7-12). Mnohé rozdielne teologické názory treba znášať v bratskej láske a so vzájomným rešpektom (viď [15:7](#)). Iné evanjelium však treba razantne odmietnuť. Tolerancia v tejto oblasti vedie vždy ku kompromisom a odpadnutiu od pravdy.

25 Tomu však, ktorý vás môže utvrdiť podľa môjho evanjelia a podľa zvesti o Ježišovi Kristovi, podľa zjavenia tajomstva,* od večných časov zamlčaného, 26 teraz však zjaveného na rozkaz večného Boha skrze prorocké písma,† oznámeného všetkým národom, aby boli poslušné vo viere:‡ 27 Jemu, jedinému múdremu Bohu, sláva skrze Ježiša Krista naveky. Amen.

* **utvrdiť podľa môjho evanjelia...podľa zjavenia tajomstva (16:25)** Pavol právom hovorí o evanjeliu ako o *svojom* (viď 2:16; 2Ti 2:8), lebo práve jemu oslávený Pán Ježiš túto zvest' *zjavil* a *zveril* (G 1:11-12; 2:7; 1K 9:16-17; 1Te 2:4; 1Ti 1:11; T 1:3; viď 1:1; 11:13; 15:16; 1K 2:6-10; E 3:8-9; 1Ti 2:5-7; 2Ti 1:9-14). Prví apoštoli kázali Krista podľa zjavenia Božieho plánu nastoliť zasľúbené kráľovstvo, o ktorom Boh *od vekov hovoril ústami svojich svätých prorokov* (Sk 3:17-26). Pavol však kázal Krista *podľa zjavenia tajomstva* – podľa nového Božieho plánu pre Cirkev – ktoré bolo *od večných časov zamlčané* (16:26; viď Úvod). List Rímskym odhaľuje tri kľúčové prvky tohto tajomstva: úplnú rovnosť Židov a pohanov (viď 3:9), dočasné zatvrdenie Izraela (viď 11:7,11,25) a koniec zákona ako meradla spravodlivosti (viď 3:21; 10:4). Naša viera musí byť hlboko zakorenená v tomto novom zjavení, lebo podľa neho Boh teraz duchovne *utvrďuje* či upevňuje svoj ľud (16:25) a neskôr *bude súdiť tajné veci ľudí* (2:16). Pavlovo evanjelium je meradlom pre všetkých: *Ale keby sme aj my, alebo keby vám anjel z neba zvestoval (iné) evanjelium miesto toho, ktoré sme vám my zvestovali, – nech je prekliaty* (G 1:6-9).

† **teraz však zjaveného... skrze prorocké písma oznámeného (16:26)** Slová *teraz však* rozlišujú prítomnosť od minulosti a poukazujú na novosť Pavlovho posolstva (viď 3:21). Boh toto *tajomstvo evanjelia* (E 6:19) skryl pred všetkými, vrátane Izraelových prorokov, kým ho nezjavil Pavlovi: *Pavol, služobník Boží a apoštol Ježiša Krista...na základe nádeje večného života, ktorú pravdivý Boh zasľúbil pred večnými vekmi a vo vhodnom čase oznámil svoje slovo vo zvesti, čo mne* [zdôraznené egō] *bola zverená* (T 1:1-3; viď Úvod; K 1:25-26). Zjavil ho síce aj iným apoštolom a prorokom, ktorých Kristus po svojom nanebovstúpení ustanovil a poslal k pohanom spolu s Pavlom (E 3:4-5; 4:10-11). Avšak hlavne Pavol mal za úlohu tajomstvo *vysvetliť*: **Mne** [zdôraznené emoi]... *dostalo sa milosti, aby som evanjelium o nepochopiteľnom bohatstve Kristovom zvestoval pohanom a vysvetlil* [phōtizō – osvietil, vyviedol na svetlo], *aká je správa tajomstva, skrytého od vekov v Bohu* (E 3:8-9). A zo všetkých biblických kníh len jeho *prorocké písma* tajomstvo *oznamujú*.

‡ **aby boli poslušné vo viere (16:26)** Boh chce, aby *všetky národy* či pohania počuli evanjelium a *poslúchli* ho tým, že *uveria* (viď 1:5; 15:18; 2Ti 4:17).

ŠTUDIJNÉ A APLIKAČNÉ OTÁZKY

Kapitola 1

- Čo predzvestovali proroci o prichádzajúcom Spasiteľovi? (2)
- Na základe čoho vieme, že tým Spasiteľom bol práve Ježiš? (3-4)
- Aké bolo Pavlovo hlavné povolanie? (5)
- Ako nazýva všetkých kresťanov? (7)
- Aký bol jeho postoj k týmto veriacim a po čom túžil? (8-13)
- V akom zmysle bol *dlžníkom*? (14-15)
- Prečo sa nehanbil za evanjelium? (16)
- Prečo nebude mať nikto, kto neverí v Boha, platnú obhajobu na Božom súde? (18-20)
- Čo konkrétne sa môžeme dozvedieť o Bohu z pozorovania Jeho stvorenia? (20)
- Ako zjavoval Boh svoj hnev na dávných pohanov, keď sa odvrátili od Neho? (24,26,28)
- Aký mali postoj k svojmu hriešnemu správaniu? (32)

- Prečo Boh povolal Pavla za apoštola a vyčlenil ho pre evanjelium, keď už bol plný počet apoštolov (t.j. 12 – vid' M 19:28; Zj 21:14), ktorí kázali vzkrieseného Krista? Čo to znamená, že všetci kresťania sú *svätí*?
- V akej miere sa navzájom povzbudzujete a budujete vo vašej cirkvi?
- V akých situáciách sa niekedy hanbíte za svoju vieru?
- Koľko ľudí, s ktorými sa pravidelne stretávate, vie, že ste kresťan?
- Ako bude Boh súdiť tých, ktorí nemali možnosť počuť evanjelium?
- Môže byť uctievanie modiel či prírody prijateľné, ak sa to robí úprimne?
- Čo dnes uctiejú ľudia namiesto Boha?
- Ako by ste sa správali ku kolegovi v práci, ktorý sa vydáva za homosexuála?
- Ako by mala cirkev zaobchádzať s členmi, ktorí sa zaplietli do sexuálneho hriechu?
- Ktoré z hriechov v 1:24-31 najviac charakterizujú dnešnú kultúru?

Kapitola 2

- Prečo bude Boží súd nad Židmi prísnejší? (1-3)
- Prečo Boh ešte čaká a neche naplno prejaviť svoj hnev nad tými, ktorí Ho odmietajú? (4)
- Čo si zaslúžia všetci ľudia za svoje zlé skutky? (6-10)
- Ako bude Boh pri súdení dokazovať svoju spravodlivosť? (11-16)
- Ako funguje naše svedomie a akú účasť to bude mať na Božom súde? (14-15)
- Čo konkrétne a podľa čoho bude Boh súdiť? (16)
- Ako ukázali Židia, že sú rovnako vinní ako pohanovia? (21-27)
- Stalo sa niekedy, že ste sám urobili niečo, pre čo súdite iných?
- Je potrebné pri hlásaní evanjelia hovoriť o Božom hneve a súde?
- Hovoria kresťania dosť často o Božom súde? Príliš často?
- Kedy sa naposledy ozvalo vaše svedomie a ako ste reagovali na jeho hlas?
- V ktorých oblastiach je vaše svedomie možno otupené?

Myslíte si, alebo dávate niekedy aj najavo, že ste lepší než druhí (pre svoje vzdelanie, morálne zásady, schopnosti, vedomosti, duchovnú výspelosť, skúsenosti atď.)?

Vzťahuje sa to niekedy aj na vás, že vodu kážete, a víno pijete?

Dávajú niekedy kresťania neveriacim zámienuku na rúhanie?

Ste dobrým svedectvom pre Krista v rodine, v práci a v susedstve?

Prečo potrebujeme obrezané srdce a ako ho dostaneme?

Kapitola 3

Aká bola hlavná vina Židov? (3)

Ako skreslili Pavlovu zvesť niektorí jeho protivníci? (3-8)

Ako opisuje Pavol náš prirodzený duchovný stav a sklony? (9-18)

Aká je hlavná úloha Božieho zákona? (19-20)

Na akom základe môže Boh ponúknuť dar spravodlivosti a čo musíme urobiť, aby sme ho dostali? (22-24)

Ako zjavuje evanjelium Božiu lásku aj Jeho spravodlivosť zároveň? (24-26)

Ako zaobchádzal Boh s hriechmi spáchanými pred Kristovou smrťou? (25-26)

Prečo sa nemôže žiaden kresťan chváliť, že ho Boh ospravedlnil? (27-30)

Sú ľudia v podstate dobrí, alebo zlí?

Sú niektorí priateľnejší pre Boha na základe svojho zbožného či morálneho života?

Aké je nebezpečenstvo v tom, že si niekedy meriame svoju dobrotu porovnávaním sa s druhými?

Vyhovoráte sa niekedy na iných ľuďoch alebo na okolnosti života pre svoje hriechy?

Čo to znamená, že *nikto* nehľadá Boha (3:11)? Veď mnohí – vrátane vás? – Ho skutočne hľadajú a niektorí aj nájdú. A Boh to nakoniec chce (viď Iz 55:6; Sk 17:26-27 a iné).

Ako by ste reagovali na tvrdenie: „Boh nemôže mať nič proti mne. Veď sa starám o seba a nechávam Ho na pokoji“?

Ako by ste vo svetle veršov 3:21-26 vysvetlili zámer a výsledok Kristovej obete?

Prečo nemohol Boh jednoducho odpustiť naše hriechy bez toho, aby Kristus musel zomrieť?

Stačí na naše odpustenie prijať vierou Kristovu obeť, alebo musíme svoje hriechy aj odčiniť?

Je pravdivý nasledujúci výrok: „Musíme veriť Božiemu zjaveniu a aj poslúchať Jeho zákon, aby sme boli spasení“?

Čo znamená *ospravedlnenie*?

Čo to znamená, že *ospravedlnenie* a *spasenie* sú *z viery bez skutkov zákona* (3:28)?

Súhlasíte s učením, že skutky sú pre spasenie potrebné ako ovocie či dôkaz pravej viery?

Čo hovorí vaša cirkev/zbor o vzťahu medzi vierou, skutkami a spasením?

Kapitola 4

V čom je Abrahám dobrým príkladom ospravedlnenia z viery bez zákona? (1-3,9-13)

V čom sa líši ospravedlnenie od mzdy či odmeny? (4-5)

Akých ľudí ospravedľňuje Boh? (5)

V čom je Dávid dobrým príkladom ospravedlnenia z viery bez zákona? (6-8)

Kto sú pravé deti Abrahámove? (11-17)

Ako dokázal Abrahám svoju silnú vieru? (18-21)

Komu pripočíta Boh spravodlivosť? (23-25)

Platí vo veciach spasenia známe porekadlo „Pomôž si človeče, aj Pán Boh ti pomôže“?

Na aké skutky sa ľudia často spoliehajú pre spasenie?

Jeden človek celý život chodí do kostola, modlí sa a snaží sa konať dobro v nádeji, že sa nakoniec dostane do neba. Druhý je od mladosti bezbožným ateistom, ale v starobe uverí v Krista. Myslíte, že sú spasení obaja? Alebo len jeden? Alebo ani prvý, ani druhý?

Čo si myslíte o výroku: „Ak niekto hovorí, že sviatosti Nového Zákona nie sú nevyhnutné pre spasenie a že z viery samotnej ľudia dostanú od Boha milosť ospravedlnenia, nech je prekliaty“?

Podľa 4:4-5 môžu existovať „nezáslužné“ skutky, ktoré by boli potrebné pre spasenie?

Je učenie o spasení bez skutkov príliš jednoduché? Alebo zlacňuje to Božiu milosť?

Súhlasíte s tvrdením: „Spasenie je zdarma, ale bude vás to stáť všetko“?

Pevne veríte, že Pán Ježiš sám svojou smrťou za hriechy a vzkriesením urobil všetko, čo bolo potrebné pre vašu spásu a prijali ste bezplatne – bez skutkov a zásluh – Jeho dar spravodlivosti?

Aké prekážky ste doteraz museli prekonať na svojej ceste viery?

Kapitola 5

Aké zmeny prinesie ospravedlnenie v živote veriaceho? (1-5)

V akom duchovnom stave sú všetci ľudia bez Krista? (6,8,10)

Ako sa líši Božia láska od našej lásky? (7-8)?

Prečo si môže byť kresťan istý, že bude zachránený pred Božím hnevom? (9-11)

Prečo sú všetci ľudia rovnako vinní pred Bohom? (12-14)

Prečo zomierali ľudia pred ustanovením zákona? (13-14)

Aké boli dôsledky Adamovho života a Kristovho života? (12-21)

Prečo prišiel zákon? (20)

Čo je ešte väčšie než náš hriech? (20-21)

V čom sa líši duševný pokoj od pokoja s Bohom?

Prečo potrebujeme pokoj s Bohom?

Čo by ste povedali kresťanovi, ktorý „necíti“, že má pokoj s Bohom?

Môže kresťan stratiť Božiu milosť?

Ako je to možné, že súženie má pozitívne výsledky?

Zažili ste to niekedy, že Boh cez súženie budoval vašu vytrvalosť?

Ako by mala nádej kresťana ovplyvňovať jeho postoj k terajším okolnostiam?

Ako by ste reagovali na tvrdenie: „Viera v Boha je len pre slabých, a ja to nepotrebujem“?
Je to fér, že Boh odsúdil všetkých ľudí za Adamov skutok?
Je to fér, že ospravedlní všetkých veriacich pre Kristov skutok?
Musíme sa pre spasenie očistiť od svojich hriechov a sľúbiť Bohu, že budeme verní a poslušní?
Mohol by niekto žiť tak bezbožne, že by sa diskvalifikoval z udelenia daru večného života?

Kapitola 6

Čo urobil Boh pre kresťanov, aby mohli žiť bez hriechu? (2-8)
Čo musia kresťania urobiť, aby žili bez hriechu? (11-13)
Ako je to, že každý človek je otrokom niekoho? (15-16)
Aké sú rozdiely medzi službou hriechu a službou spravodlivosti? (16-23)
Čo je koniec hriechu? (21,23)
Aký je Boží dar všetkým veriacim? (23)

Prečo musel Boh usmrtiť nášho *starého človeka*?
Ak sme už zomreli hriechu v Kristovi, prečo ešte máme túžbu hrešiť a niekedy aj hrešíme?
Ak sme už zomreli hriechu, prečo máme ešte *súdiť*, že sme zomreli hriechu?
Je evanjelium len „životné poistenie“ pre záchranu pred peklom?
Ako by ste odpovedali na námietku: „Učenie o spasení z milosti dáva veriacim povolenie hrešiť“?
Môžu kresťania zneužívať Božiu milosť?
Čo to znamená, že kresťania *nie sú pod zákonom, ale pod milosťou* (14)?
Ako nás hriech ničí?
Čo to znamená, že kresťania sú oslobodení od moci hriechu?
V ktorých oblastiach vydávate svoje údy do služby hriechu?
V čom je spravodlivý život lepší než hriešny život?
Ak ste sluha spravodlivosti v Kristovi, aké ovocie vidíte vo svojom živote?

Kapitola 7

Aký je vzťah medzi kresťanom a Božím zákonom? (1-4)
Aký je vzťah medzi zákonom a hriechom? (5-13)
Prečo niekedy robíme práve to, čo nenávidíme? (14-23)
Čo nám chýba k tomu, aby sme konali dobro? (18)
Kto jediný nás môže vyslobodiť z otroctva hriechu? (24-25)

Prečo musel Boh vyslobodiť svoj ľud spod vlády zákona?
Dotkli ste sa niekedy steny s výstražným nápisom „Nedotýkať sa, čerstvo natreté!“?
Aké typy „zakázaného ovocia“ vás najviac lákajú?
Snažili ste sa niekedy bojovať proti hriechu tým, že ste sa dali pod nejaký zákon („musím toto“, „nesmiem tamto“)? Ako ste dopadli?

Môžu sa aj dobré zvyky (napr. čítanie Biblie každý deň, učenie sa veršov naspamäť) stať zotročujúcimi zákonmi?

Ako môžeme spoznať, že v danej oblasti žijeme pod zákonom?

Ktoré hriechy najviac nenávidíte, a predsa ich často páchate?

Kapitola 8

Čo urobil Boh pre kresťanov, čo nebol schopný urobiť zákon? (1-4)

Aké sú rozdiely medzi životom v tele a životom v Duchu? (5-11)

Ktorí ľudia sa nemôžu páčiť Bohu? (8)

Čo majú všetci kresťania spoločne? (9-11)

Aká je povinnosť kresťana? (12-13)

Prečo sa kresťania nemajú báť Božieho večného trestu? (14-17)

Aká je nádej kresťanov, ktorá im pomáha vydržať v ťažkostiach? (17-25)

Čo nevedia kresťania? (26)

Ako im pomáha Duch Svätý? (26-27)

Čo majú kresťania vedieť o všetkých okolnostiach života? (28)

Na čo predurčil Boh všetkých veriacich? (29-30)

Prečo si môžu byť kresťania vždy istí, že Boh je na ich strane a miluje ich? (31-39)

Čo ešte okrem Krista daruje Boh veriacim? (32)

Čo robí Kristus pre veriacich? (34)

Aký je rozdiel medzi dodržiavaním prikázaní a nasledovaním Ducha?

Môžu dvaja ľudia robiť tú istú vec a u jedného sa to Bohu páči, ale u druhého nie?

Ak ste kresťanom, je vám ťažké vnímať Boha ako svojho milujúceho Abba-Tata?

Čo to znamená *chodiť podľa tela/Ducha*?

Keď niekto žije dlhý čas podľa tela, znamená to, že už nie je – alebo nikdy nebol – spasený?

V ktorých oblastiach najviac vidno, že chodíte podľa tela?

Čo nám môže pomôcť v tom, aby sme chodili viac podľa Ducha?

Je telesné zdravie súčasťou evanjelia?

Ako veľmi túžite po Kristovom návrate?

Budeme mať nádej v nebi?

Boli situácie, keď ste nevedeli, ako sa modliť?

Keď Boh nevyslyší naše modlitby za telesné zdravie alebo za úľavu v súžení, znamená to, že máme skrytý hriech či nedostatok viery?

Zažili ste už pomoc Ducha v čase súženia?

Ako definuje bezprostredný kontext to konečné *dobro*, ktorému *všetky veci slúžia* (28)?

Ako môžu zlé veci slúžiť na dobro?

Dokážete dôverovať Bohu a chváliť Ho aj v čase kríz a bolestí?

Je istota večného života závislá len od Božieho predurčenia a zaslúbenia v Kristovi, alebo aj od našej vernosti a vytrvalosti?

Boli ste niekedy pod vplyvom učení, ktoré zdôrazňovaním skutkov spochybňovali vašu vieru alebo vyvolávali strach, že vás Boh nemiluje?

Mali by mať veriaci určitú mieru strachu ohľadom svojho spasenia, aby neboli ľahostajní a o to viac sa snažili žiť pre Pána?

Kapitola 9

Aký bol Pavlov postoj voči nespaseným Židom (1-3, viď 10:1)?
Aké duchovné výhody mali Židia v minulosti? (4-5, viď 3:1-3)
Ktorých Abrahámových potomkov si Boh vyvolil za svoje *potomstvo* zasľúbenia? (6-13)
Nad kým sa Boh zmiluje a koho zatvrdzuje? (15,18)
Prečo zatvrdil faraóna? (17)
Ku komu Pavol prirovnáva Boha? (20-21)
Prečo Boh ešte stále odkladá svoj súd a trpezlivo zaobchádza s *nádobami hnevu*? (22-23; viď 2:4)
Kto je Boží vyvolený ľud dnes? (23-26)
Prečo dostali Božiu spravodlivosť pohanovia, a nie Židia? (30-33)

Ako veľmi túžite po spasení svojich blízkych a čo pre to robíte?
Ako slúžia Pavlovmu argumentu príklady vyvolenia a zatvrdenia v 9:6-13,17?
Prečo sa Židia nemôžu spoliehať na svoj fyzický vzťah s Abrahámom (viď 2:28-29; 4:13-16)?
Je to fér, že Boh sa nad niektorými ľuďmi zvlášť zmiluje a iných zatvrdzuje?
Spočíva toto zatvrdenie v tom, že Boh sa na počiatku pre slávu svojho spravodlivého súdu rozhodol odprieť určitým ľuďom milosť, aby nemohli nikdy uveriť a boli večne zatratení?
Boh naplánoval a predurčil na počiatku všetko, vrátane Adamovho hriechu a všetkého zla vo svete?
Ako opisuje táto kapitola Božiu zvrchovanosť?

Kapitola 10

Aká bola Pavlova veľká túžba? (1)
Prečo nestačila duchovná horlivosť Židov na to, aby ich Boh prijal? (1-4)
Aké poznanie im chýbalo? (3-4)
Prečo je Kristus koncom zákona? (4)
Čo to znamená *slovo viery*, ktoré Pavol kázal? (8-13)
Čo konkrétne musíme urobiť, aby sme boli ospravedlnení a spasení? (9-10)
Ako opisuje Pavol spoluprácu rôznych ľudí pri šírení evanjelia? (14-15)
Ako preukazovali Židia svoju neposlušnosť Bohu? (16-21)
Odkiaľ pochádza viera? (17)

Bolo to spravodlivé, že Boh odmietol zbožných Židov, ktorí sa snažili získať Jeho priazeň svojimi dobrými skutkami a prijal bezbožných pohanov, ktorí len uverili v Krista?
Poznáte ľudí, ktorí síce úprimne veria aj *horlivo za Boha*, ale *nie podľa správneho poznania* evanjelia?
Ako môžu náboženské tradície odvieť ľudí od pravdy?
Vyznali ste Bohu, že veríte vo vzkrieseného Pána Ježiša?
Chce Boh, aby boli spasení všetci ľudia?
Ako majú kresťania dnes aplikovať pravdu: *niet rozdielu medzi Židom a Grékom*?

Čo konkrétne môžu robiť, aby budovali rovnosť a jednotu medzi rasami a národnosťami v cirkvi?

Čo máme robiť, keď ľudia vzdorovito odmietajú evanjelium?

Kapitola 11

Ako dokazuje Pavol to, že Boh úplne neodmietol Izrael? (1-6)

Aký je vzťah medzi skutkami a milosťou v evanjeliu? (6)

Aká bola Božia reakcia na Židov, ktorí odmietli evanjelium? (7-10)

Aký je Boží zámer v tom, že v súčasnosti uprednostňuje pohanov pred Židmi? (11-16)

Čím bol Pavol a čo zveleboval? (13)

Aký má byť postoj pohanov ku svojmu privilegovanému postaveniu? (17-21)

Čo sa stane, ak sa pohania hromadne zatvrdia a prestanú veriť? (22-24)

O akom *tajomstve* sa tu píše? (25-27)

Čo neľutuje Boh? (29)

Ako obrátil Boh neveru Židov, aby to slúžilo dobru? (30-31)

Prečo zavrel Boh všetkých ľudí do neposlušnosti? (32)

Za čo Pavol chváli Boha? (33-36)

Môže byť spasenie dané z milosti a zároveň sprostredkované sviatosťami či inými skutkami?

Je Božie vyvolenie na spasenie bezpodmienečné a nezávislé od našej viery?

Zdôrazňuje vaša cirkev inú apoštolskú autoritu viac než Pavlovu?

Ako by ste vysvetlili terajšie *tajomstvo* Božieho plánu?

Môže kresťan prísť o Boží dar spasenia?

Uznáte úžasnú Božiu múdrosť a podriaďujete sa Jeho zvrchovanému plánu?

Kapitola 12

Prečo sa majú kresťania úplne odovzdať Bohu? (1)

Ako máme myslieť o sebe? (3)

Ako opisuje Pavol vzájomné vzťahy kresťanov a funkciu ich duchovných darov? (4-8)

Aký postoj majú mať kresťania k nepriateľom a ako sa majú správať k nim? (14,17-21)

Prečo sa nemajú pomstiť? (19)

V ktorých oblastiach sú kresťania najviac ovplyvnení svetom?

Aké sú vaše hlavné hodnoty a ciele v živote? Sú v súlade s Božou vôľou?

Je niečo vo vašom živote, čo nechcete Bohu obetovať?

Ako si môžeme obnovovať myseľ?

Aké je to správne sebedomie podľa Biblie a ako sa ono líši od svetských názorov?

Aké talenty či schopnosti máte od Boha?

Ste aktívne zapojený/-á do služby v cirkvi?

Ako by ste sa ohodnotili v jednotlivých oblastiach zaznamenaných v 12:9-21?

Sú takí ľudia, s ktorými nežijete v pokoji? Čo môžete urobiť, aby sa to zmenilo k lepšiemu?

Odplatili ste sa niekedy zlým za zlé? Aké boli výsledky?

Preukazovali ste niekedy nepriateľovi milosť? Aké boli výsledky?

Dokážete hriech nenávidieť, ale hriešnika milovať?

Má kresťan právo zabiť, keď je ohrozený jeho vlastný život alebo život iných?

Kapitola 13

Aký má byť postoj kresťana k nadriadeným vrchnostiam? (1,5)

Komu sa hlavne protiví ten, kto sa protiví vláde a čo k sebe priťahuje? (2)

Aká je hlavná zodpovednosť vládarov? (3-4)

Prečo máme platiť dane? (6-7)

Čo máme vždy dlhovať? (8)

V ktorom prikázaní sú zhrnuté ostatné prikázania? (8-10)

Prečo a ako majú kresťania bojovať proti hriechu? (11-14)

Má kresťan právo zúčastniť sa na povstaní či revolúcii proti vláde?

Má vláda právo vykonávať trest smrti?

Sú situácie, keď by kresťan nemusel platiť dane?

Sú situácie, keď by sa kresťan nemal podriaďovať nadriadeným?

Prejavujete svojim nadriadeným náležitú úctu, alebo ich skôr len kritizujete a robíte si z nich žarty?

Môžu aj zlí a krutí vládatári slúžiť pre dobro Božiemu ľudu?

Čo by mali kresťania robiť, keby ich vláda začala tvrdo prenasledovať?

Je to hriech mať pôžičky a úvery?

Čo znamená *obliecť si Krista* a ako to môžu kresťania robiť?

V ktorých oblastiach si najviac potrebujete obliecť Krista?

Potrebujete oslobodenie od telesných žiadostí alebo závislostí?

Kapitola 14

V čom sa líši slabý kresťan od silného? (1-6)

V akom zmysle sú slabí?

Ktoré sporné otázky tu Pavol uvádza? (2-6,21)

Prečo sa nemajú kresťania navzájom súdiť pre rozdielne presvedčenia o týchto veciach? (10-13)

Čo budú kresťania robiť, keď sa postavia pred Boží súd v nebi? (12)

Aké činy má Pavol konkrétne na mysli, keď píše: *samo osebe nič nie je nečisté*? (14)

Ako majú silní preukazovať lásku k slabým? (15-22)

Aké je nebezpečenstvo odsúdenia pre silných? (22)

Aké je nebezpečenstvo odsúdenia pre slabých? (23)

Prečo spája Pavol zákonníctvo so slabou vierou?

Aké sporné otázky tohto typu spôsobujú konflikty medzi kresťanmi dnes?

Zažili ste už takýto konflikt?

Je to hriech nakupovať a pracovať v nedeľu (alebo v sobotu)?

Potrebuje príkaz alebo príklad v Biblii pre všetko, čo robíme?
Podľa čoho vieme, čo môžeme/nesmieme robiť?
Mohol by niekto byť dlhé roky kresťanom, mať veľa znalostí Biblie a byť aj vodcom v zbore, a pritom patriť do kategórie slabých?
Čo znamená: *všetko, čo nie je z viery, je hriech* (23)?
Môže byť ten istý čin u jedného kresťana v poriadku a u druhého hriechom?
Rozhodli ste sa niekedy z lásky k slabému bratovi a pre obojstranný pokoj obmedziť svoju slobodu?
V ktorých oblastiach ste možno slabý?
Mali by ste niečo vo svojom živote zmeniť vo svetle prichádzajúceho Božieho súdu?

Kapitola 15

Na koho máme vždy myslieť? (1-2)
Prečo je Pán Ježiš dobrým príkladom takého myslenia? (3)
O akom úžitku starozákonných Písem tu Pavol hovorí? (4)
Aký je Pavlov (aj Boží) cieľ pre veriacich? (5-6)
Ako sa máme prijímať navzájom? (7)
Ako reagovali pohanovia na Božie milosrdenstvo v Kristovi? (8-13)
Aká bola podstata a zámer Pavlovej apoštolskej služby? (15-21)
Čím sa Pavol chválil ohľadom svojej služby? (17-18)
Pre aký dôvod cestoval do Jeruzalema? (25-28)
Prečo mali rímski veriaci prispievať na potreby Židov? (27)
Ako mohli spoločne bojovať s Pavlom? (30-32)

Prijímate bez pohrdania či odsúdenia tých, ktorí majú odlišné presvedčenia v oblasti sporných otázok?
Aký bol Kristov vzor, podľa ktorého sa máme navzájom prijímať?
Ako často ste v poslednom mesiaci hovorili s neveriacimi o Kristovi?
V ktorých častiach vášho mesta (regiónu, krajiny, svetadiela) je len málo veriacich?
Ako môžete – jednotlivo, aj spoločne ako zbor/cirkev – pomáhať šíriť evanjelium všade tam, kde meno Krista nie je známe?
Aktívne pomáhate – jednotlivo, aj spoločne ako zbor/cirkev – ľuďom v núdzi?

Kapitola 16

Ako dokázali Priska a Akvila svoju oddanosť Pánovi? (3-5)
V čom bol výnimočný Epaineta? (5)
Čo máme robiť, keď niekto káže falošné evanjelium? (17-18)
Aký vzťah majú mať kresťania k zlému? (19)
Akú nádej a povzbudenie dal Pavol Rimanom? (20)
Kto zaznamenal Pavlove slová v tomto liste? (22)
Podľa čoho Boh dnes posilňuje svoj ľud? (25)
Čie je toto evanjelium? (25)
Odkedy bola táto zvesť skrytá a kedy a čím bola zjavená? (25-26)

Poznáte duchovných vodcov, ktorí druhých zneužívajú a zvädzajú?
Aké rozdielne učenia máme v láske znášať a akým silno odporovať (uvedzte konkrétne príklady)?
Mali by sme hľadať ekumenickú jednotu s ľuďmi, ktorí hlásajú iné evanjelium?
Má vaša cirkev/zbor dobrú povest' vo svojom okolí?
V čom sa líšilo Pavlovo kázanie o Kristovi od kázania dvanástich apoštolov?
Zdôrazňuje vaša cirkev iné zjavenia viac ako toto Pavlovo zjavenie?
V akej miere veríte a žijete podľa Pavlovho učenia?